

HORYZONT CDR

doskonalimy kadrę doradztwa rolniczego

5/2021

Horyzonty doradztwa rolniczego

- 6 lat Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie
- Perspektywa Lokalnych Partnerstw ds. Wody w kolejnym okresie funkcjonowania

Wydarzenia CDR

- Dzień Przedsiębiorcy Rolnego 2021
- Wyniki konkursu „Najlepsze Wydawnictwo Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego”
- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego”...

Nauka doradztwu

- Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego
- Szacowanie szkód łowieckich

Dobre przykłady

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

Redakcja: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
Oddział w Poznaniu redakcja.horyzontcdr@cdr.gov.pl

www.cdr.gov.pl

strona główna

- 6 lat Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie
- Perspektywa Lokalnych Partnerstw ds. Wody w kolejnym okresie funkcjonowania

6 lat Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie

Już od 6 lat Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) wspiera wdrażanie innowacji w polskim rolnictwie!

Innowacyjne rozwiązania, transfer wiedzy z nauki do praktyki oraz łączenie podmiotów i osób zainteresowanych wdrożeniami innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich to klucze do dynamicznego rozwoju polskiej produkcji rolniczej i polskiej wsi. Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), od początku swojej działalności, efektywnie koordynowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz aktywnie wdrażana przez Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego, już od 6 lat stymuluje, wspiera i pomaga wszystkim zaangażowanym, aby te cele były możliwe do osiągnięcia. Tysiące uczestników wydarzeń, setki merytorycznych spotkań sieciujących i tyle samo wydanych publikacji, to jedynie zarys aktywności Sieci SIR na poziomie poszczególnych województw, całego kraju oraz współpracy międzynarodowej.

Od początku swojej działalności Sieć SIR ma postawione bardzo ambitne cele, co było konieczne, aby dynamicznie stymulować

SIEĆ NA RZECZ INNOWACJI W ROLNICTWIE I NA OBSZARACH WIEJSKICH

podmioty i osoby zainteresowane wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań w polskim rolnictwie i produkcji żywności. Głównym zadaniem SIR jest przede wszystkim ułatwianie wymiany wiedzy, informacji oraz dobrych praktyk w zakresie innowacji oraz wspieranie ich wdrażania w rolnictwie i na obszarach wiejskich m.in. poprzez pomoc w tworzeniu Grup Operacyjnych EPI, aplikujących o środki dostępne w ramach działania „Współpraca” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartością dodaną działalności SIR jest ułatwianie tworzenia i funkcjonowania sieci kontaktów pomiędzy rolnikami, podmiotami doradczymi, jednostkami naukowymi, przedsiębiorcami sektora rolno-spożywczego oraz pozostałymi podmiotami wspierającymi i zainteresowanymi wdrażaniem innowacji w rolnictwie, leśnictwie, produkcji żywności i na obszarach wiejskich.

Struktura Sieci opiera się na podmiotach, które od wielu lat cieszą się autorytetem i zaufaniem, przede wszystkim wśród rolników i producentów rolnych, czyli na jednostkach publicznego

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

strona główna

- 6 lat Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie
- Perspektywa Lokalnych Partnerstw ds. Wody w kolejnym okresie funkcjonowania

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

doradztwa rolniczego. To właśnie te jednostki, wykonujące od wielu lat swoje działania statutowe, stanowią łącznik pomiędzy ośrodkami naukowymi a praktyką rolniczą. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie pełni rolę krajowego koordynatora Sieci SIR, natomiast 16 Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego wykonuje zadania SIR w poszczególnych województwach.

W przeciągu ostatnich 6 lat Sieć SIR podjęła szereg działań, których realizacja wspierała implementację innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Realizując cel swojej działalności, jakim jest łączenie różnych podmiotów zaangażowanych w procesy innowacyjne w polskim rolnictwie i przetwórstwie, Sieć organizowała konferencje, szkolenia, wyjazdy studyjne czy stoiska informacyjno-promocyjne i wystawy, a także produkowała filmy, tworzyła publikacje i badania połączone z analizą obszarów problemowych. Pracownicy jednostek doradztwa rolniczego, zaangażowani w działania Sieci udzielali także indywidualnych konsultacji.

W ramach działalności SIR zrealizowano ponad 1 200 wydarzeń. Wzięto w nich udział ponad 48 tysięcy uczestników, a wystawy, targi i pokazy polowe odwiedziły dziesiątki tysięcy osób. Na te liczby złożyło się ponad: 200 konferencji, 340 szkoleń/seminariów i warsztatów, 240 wyjazdów studyjnych. W ramach Sieci wydano łącznie ponad 120 tytułów materiałów drukowanych i elektronicznych tj. broszury, publikacje, ulotki oraz wyprodu-

kowano ponad 125 filmów, w tym materiałów telewizyjnych upowszechniających wiedzę o innowacjach w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Przez te kilka lat zostało zrealizowanych wiele inicjatyw, które na stałe wpisały się w kalendarz wydarzeń sektora rolno-spożywczego, a wielu uczestników czeka na ich kolejne edycje, aby zebrać nową wiedzę, doświadczenia, czy też nawiązać kontakty. Do takich wydarzeń należy zaliczyć przede wszystkim organizowane na poziomie krajowym „Forum Wiedzy i Innowacji” oraz Forum „Sieciowanie Partnerów SIR”.

Sieć SIR nieustannie kładzie duży nacisk na inicjatywy wspierające tworzenie Grup Operacyjnych EPI i wyjaśnianie zasad realizacji projektów przez te Grupy w ramach działania „Współpraca” PROW 2014-2020. Ważnym elementem tej działalności Sieci są również konferencje upowszechniające rezultaty takich projektów. Każdy nabór wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania „Współpraca” poprzedzony jest szkoleniem pn. „Partnerstwo dla rozwoju” (zorganizowano już 4 cykle tych szkoleń). Jak ważnym jest, aby szeroko informować o rezultatach działalności Grup Operacyjnych EPI pokazał „I Szczyt Polskich Grup Operacyjnych EPI”, który po raz pierwszy odbył się w tym roku, a jego kolejne edycje będą kontynuowane w kolejnych latach.

Aktywne wspieranie działania „Współpraca” to nie tylko powyższe inicjatywy. Funkcjonujący w ramach Sieci brokerzy innowacji

strona główna

- 6 lat Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie
- Perspektywa Lokalnych Partnerstw ds. Wody w kolejnym okresie funkcjonowania

Ogólnopolski Zespół Sieci SIR, 2021 r.

udzielają wszelkiego wsparcia doradczego oraz konsultacyjnego dla tworzonych i funkcjonujących Grup Operacyjnych.

Sieć, jako nowoczesna organizacja partnerska stawia również na nowoczesne formy komunikacji. Warto podkreślić, że szybkość dostępu do informacji i wiedzy jest kluczowa do podejmowania dobrych decyzji. Taką formę komunikacji spełniają strona internetowa i media społecznościowe. Dodatkowo realizując swoje zadania upowszechniające, SIR wydaje miesięczny biuletyn „Flesz SIR”, który dociera do szerokiej grupy odbiorców.

Sieć SIR jest również aktywna na poziomie międzynarodowym. Współpracuje z analogicznymi sieciami z krajów europejskich, wymieniając się wiedzą, doświadczeniem i pomysłami. Przedstawiciele SIR od lat współpracują z Punktem Kontaktowym EIP-AGRI w Brukseli (Europejskie Partnerstwo Innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa) oraz Siecią ENRD (Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich) czy EUFRAS, które zrzesza europejskich doradców rolniczych.

Dotychczasowe działania Sieci udowodniły, że jest ona silna swoją strukturą i Partnerami, a kolejne wyzwania będą tylko przekładały się na podnoszenie jakości, dochodowości i produktywności polskiego rolnictwa w poszanowaniu środowiska naturalnego. Głównym zadaniem na przyszłość będzie wspieranie założeń nowej Wspólnej Polityki Rolnej, w tym Zielonego Ładu oraz strategii „Od pola do stołu”, a także rozwijanie tworzenia wielopodmiotowych partnerstw na rzecz innowacji.

Iwona Obojska-Chomiczewska, CDR Oddział w Warszawie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

Perspektywa Lokalnych Partnerstw ds. Wody w kolejnym okresie funkcjonowania

Prace nad utworzeniem lokalnych partnerstw ds. wody (LPW) rozpoczęto w 2020 r., efektem tych prac było powstanie po jednym LPW w każdym z województw (w woj. kujawsko-pomorskim i małopolskim po 2 LPW), w sumie 18 LPW.

Zakłada się, że w 2021 r. powstanie ok. 128 LPW (8/województwo), a w 2022 r. w następnych powiatach, czyli finalnie 314 LPW.

Wnioski i rekomendacje z przeprowadzonego w 2020 r. pilotażu, zostały wykorzystane przez zespół ekspertów, który przygotował raport końcowy, znajdujący się na stronie <https://woda.cdr.gov.pl/index.php/lokalne-partnerstwa-ds-wody/raporty>.

Przewidziane jest wsparcie Lokalnych Partnerstw ds. Wody, w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO), w skład których

wchodzą podmioty publiczne, społeczne i gospodarcze, w tym spółki wodne (reprezentujące interesy rolników i właścicieli gruntów). Uczestnicy programu pilotażowego widzą LPW, jako organ doradczo-opiniujący, którego zadaniem powinno być planowanie kierunków działań związanych z racjonalną gospodarką wodą na terenach rolniczych, w powiatach. Poza tym zadaniem, LPW mogłyby koordynować działania inwestycyjne, ale również aktywnie poszukiwać możliwości ich finansowania. Dotyczy to szczególnie inicjatyw z zakresu nowoczesnej gospodarki wodnej, zarówno na poziomie inwestycyjnym, jak i szkoleniowym. Ważnym zadaniem LPW w przyszłości będzie podnoszenie świadomości mieszkańców na problematykę oszczędnego gospodarowania wodą. Nie bez znaczenia jest wypracowanie współpracy pomiędzy rolnikami, a jednostkami administracyjnymi. Rolą LPW powinno być także, wdrażanie w praktyce nowoczesnych rozwiązań technicznych i technologicznych w zakresie gospodarki wodnej oraz prowadzenie działalności edukacyjnej związanej z gospodarką wodną i koniecznością jej oszczędzania.

Ogólnym założeniem dotyczącym prac w ramach LPW, są prace związane z polepszeniem gospodarki wodą na terenach wiejskich poprzez:

- utworzenie LPW w 314 powiatach,
- zintegrowanie środowiska w celu podejmowania wspólnych działań na rzecz racjonalnej gospodarki wodą w powiecie,
- przygotowanie wieloletnich planów z listą inwestycji do wykonania.

Utworzenie LPW ma wielowymiarowe znaczenie, mianowicie:

- społeczne – kształtowanie poczucia wspólnej odpowiedzialności, możliwość wspólnego planowania i decydowania przez lokalne społeczności i podmioty z terenu powiatu o działaniach na rzecz racjonalnej gospodarki wodą – pomoc dla PGW WP w realizacji ich zadań,
- środowiskowe – utrzymanie i poprawa stosunków wodnych w celu przeciwdziałania degradacji gleb i ochronie bioróżnorodności,
- gospodarcze – poprawa stosunków wodnych w celu poprawienia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy.

Obecnie prace w terenie skupiają się nad tworzeniem kolejnych LPW. Każde partnerstwo ma za zadanie dokonanie analizy swojego powiatu pod kątem posiadanych zasobów, występujących problemów oraz wynikających z dyskusji identyfikacji potrzeb, a także określenia, jakie w związku z tym należy podjąć działania i wykonać konkretne inwestycje, aby nastąpiła poprawa w wykorzystaniu i zatrzymaniu wody na terenach wiejskich. Wieloletnie plany będą mogły być wykorzystywane do podejmowania decyzji inwestycyjnych w powiecie i zapewnić racjonalną gospodarkę wodą.

Przygotowanie rolnictwa na zachodzące zmiany jest pilne i wymaga zaangażowania nie tylko administracji rządowej i samo-

ządowej, ale przede wszystkim samych użytkowników wód, których decyzje bezpośrednio wpływają na dostępność i jakość wody na obszarach wiejskich. Woda jest dobrem wspólnym o znaczeniu strategicznym. W sytuacji, kiedy mamy niedostateczną ilość odpowiedniej jakości wody, należy wypracować system sprawiedliwego jej podziału. Musi on uwzględniać lokalne uwarunkowania środowiskowe, potrzeby bytowe ludności, zapotrzebowanie przemysłu i rolnictwa, a wszystko to z poszanowaniem ochrony zasobów naturalnych.

W prognozowanych, na najbliższe dziesięciolecia warunkach klimatycznych, nawet tylko dla utrzymania obecnej produkcji rolnej, będziemy zmuszeni do zwiększenia powierzchni upraw nawadnianych. Aby to było możliwe bez naruszania strategicznych dla kraju zasobów wodnych, konieczne jest zwiększenie efektywności wykorzystania wody, poprzez wdrożenie precyzyjnego nawadniania roślin. Celem powinno być tu znaczące zwiększenie powierzchni nawadnianych przy niewielkim wzroście poboru wód. W wielu rejonach kraju, głównym źródłem wody dla rolnictwa powinny być wody powierzchniowe, zgromadzone w zbiornikach retencyjnych. Nieodzowne jest także, prowadzenie kampanii edukacyjnej dla zwiększenia świadomości obywateli, dotyczącej problematyki oszczędnej gospodarki wodnej.

Prace LPW będą wspierały zadania związane ze zwiększeniem zasobów wodnych na gruntach rolnych, odtwarzaniem naturalnej retencji i zagospodarowaniem wód opadowych, w ramach opracowywanych wieloletnich, lokalnych planów działań doty-

strona główna

6 lat Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie

Perspektywa Lokalnych Partnerstw ds. Wody w kolejnym okresie funkcjonowania

Prace LPW będą wspierały zadania związane ze zwiększeniem zasobów wodnych na gruntach rolnych.

czących inwestycji w poprawę gospodarki wodnej, w szczególności na terenach rolnych lub leśnych, w oparciu o dane dotyczące potrzeb melioracyjnych w układzie regionalnym.

Z powyższych środków finansowane będą koszty związane z racowaniem dokumentacji, tj. wieloletnich programów działania wraz z listą zidentyfikowanych inwestycji w poprawę gospodarki wodnej, szkolenia i akcje informacyjne oraz przygotowawcze prace dla planowanych inwestycji.

Inwestycje w ramach KPO będą obejmowały inwestycje na gruntach rolnych lub leśnych służące poprawie bilansu wody oraz zwiększeniu jej dostępności dla rolnictwa i leśnictwa, w tym poprzez wykorzystanie dostępnych zasobów wód powierzchniowych i podziemnych.

Oczekiwane efekty związane z pracami inwestycyjnymi na terenach wiejskich:

- zwiększenie odporności rolnictwa na suszę i zapobieganie zjawisku powodzi na terenach rolnych,
- poprawa racjonalności gospodarowania wodą poprzez odpowiednią regulację stosunków wodnych na terenach rolnych i ograniczenie odpływu wody,
- zwiększenie retencji wód.

W całym okresie tworzenia LPW będzie prowadzona kampania informacyjna dla mieszkańców obszarów wiejskich wsparta działaniami MRiRW.

Przyszłość LPW zależy nie tylko od lokalnej aktywności osób i instytucji, ale także od rozwiązań prawnych i wsparcia finansowego. Powołując się na pilotaż, to wykazał on duże zróżnicowanie lokalnych problemów związanych z intensywnością występowania suszy, potrzebami nawadniania, wielkością dyspozycyjnych zasobów wody oraz lokalną jej gospodarką. Te różnice wymuszają indywidualne podejście do rozwiązywania problemów. Dlatego wydaje się, że w przyszłości, w zależności od potrzeb i uwarunkowań, LPW organizowane w różnych powiatach mogą różnić się głównymi celami działania i strukturą. Konieczność tworzenia i zakres działania LPW powinien wynikać z potrzeb lokalnych. Jeżeli nawet nie będą to działania związane z wodną infrastrukturą techniczną, istotne jest prowadzenie szerokiej działalności edukacyjno-szkoleniowej. Beneficjentami podejmowanych działań mają być nie tylko rolnicy, ale także miesz-

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

strona główna

- 6 lat Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie
- Perspektywa Lokalnych Partnerstw ds. Wody w kolejnym okresie funkcjonowania

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

kańcy obszarów wiejskich, którzy korzystają z zasobów wodnych na danym terenie.

LPW odegrają ważną rolę w aktywizowaniu społeczności lokalnych, umacnianiu współpracy wielopodmiotowej i braniu odpowiedzialności za to, co dzieje się na ich terenie, definiowaniu problemów związanych z gospodarowaniem wodą. Będą mogli zgłaszać zapotrzebowanie na niezbędne inwestycje i prowadzić działania promocyjne wśród mieszkańców, a także inicjować inne działania na rzecz racjonalnej gospodarki wodą.

Na początku 2021 roku uruchomiono w CDR podstronę do strony głównej pt. Woda, <https://woda.cdr.gov.pl> na której zamieszczane są główne informacje dla doradców ds. wody oraz doradców, koordynatorów ds. LPW, znajduje się również sieć nowo tworzonych LPW z rozbiem na poszczególne województwa. Planuje się, że podstrona Woda stanie się głównym źródłem informacji o realizowanych zadaniach i miejscem komunikacji dla doradców zajmujących się racjonalną gospodarką wodą na terenach wiejskich. Podstrona może być również wykorzystywana przez członków LPW do wymiany informacji.

Zaangażowanie doradztwa jest ważnym ogniwem w realizacji polityki państwa na obszarach wiejskich w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą. Doradcy szkolą rolników w tematach

nawodnień, technologii uprawy oszczędzającej i zatrzymującej wodę w glebie, doboru roślin odpornych na suszę. Pomagają i wspierają rolników w tworzeniu nowych spółek wodnych, aplikowaniu o środki na inwestycje związane z wodą. Doradcy upowszechniają dobre praktyki w gospodarstwach demonstracyjnych, prowadzą akcje informacyjne i promocyjne związane z gromadzeniem wody, racjonalnym jej wykorzystaniem, a także ograniczaniem zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł rolniczych.

Małgorzata Pucek, CDR w Brwinowie

strona główna

- Dzień Przedsiębiorcy Rolnego 2021
- Wyniki konkursu „Najlepsze Wydawnictwo Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego”
- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego”
- podsumowanie i wnioski z konferencji

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

Zapraszamy na Konferencję (online)

ORGANIZATORZY:

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu

Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu

PATRONAT HONOROWY:

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Patronat Honorowy Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

DZIEŃ PRZEDSIĘBIORCY ROLNEGO 2021

KONFERENCJA ONLINE

„Innowacyjność i współpraca kluczem do poprawy konkurencyjności gospodarstw rolnych”

PROGRAM KONFERENCJI

OBRADY PLENARNE

- 10.00 – 10.15 **Otwarcie konferencji i powitanie uczestników**
Ireneusz Drozdowski - Dyrektor CDR w Brwinowie
Jacek Sommerfeld - Dyrektor WODR w Poznaniu
- 10.15 – 10.45 **Ogłoszenie wyników oraz wręczenie nagród**
w ramach konkursu: Doradca Roku 2021 – II edycja
Magdalena Maciejewska - Dyrektor Departamentu Strategii i Rozwoju MRiRW
- 10.45 – 11.30 **Wspólna Polityka rolna – nowa odsłona – wyzwania i szanse dla Polski**
dr hab. Wawrzyniec Czubak, prof. UPP
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
- 11.30 – 11.50 **Producent rolny w łańcuchu dostaw żywności – aspekty prawne i nowe wyzwania związane z Europejskim Zielonym Ładem**
dr hab. Aneta Suchoń, prof. UAM
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- 11.50 – 12.50 **Debate: Krótkie Łańcuchy Dostaw - Współpraca rolników z lokalnymi sklepami i firmami**
Moderator: *dr hab. Wawrzyniec Czubak, prof. UPP*
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Uczestnicy:
1. *dr hab. Aneta Suchoń, prof. UAM, UAM w Poznaniu*
2. *Ilona Michalak Gospodarstwo Rolne, Przyzagrodowa Produkcja Sera. SEROWNIA KUCHARY, Kuchary Borowe*
3. *Małgorzata i Andrzej Fajkowsky Gospodarstwo Rolne, Producent Pierogów. Sala Biesiadna Pod Lipami, Stawisko*
4. *Krzysztof Kłosin Prezes Grupy Producentów Warzyw Chrobry, Klecko*
- 12.50 – 13.25 Przerwa

PRODUKCYJA ROŚLINNA

PANELE DYSKUSyjne

Produkcja roślinna

- Moderator: *dr hab. Anna Tratwal, prof. IOR – PIB*
Instytut Ochrony Roślin Państwowego Instytut Badawczy
- 13.25 – 13.50 **Sygnalizacja i zwalczanie agrofagów** – Platforma IOR
dr hab. Anna Tratwal, prof. IOR – PIB, IOR – PIB w Poznaniu
- 13.50 – 14.10 **Cyfrizacja oraz stosowanie nowoczesnych rozwiązań w ochronie roślin** – Projekt eDWIN
Maciej Zacharczuk WODR w Poznaniu
- 14.10 – 14.30 **365FarmNet – kompleksowe zarządzanie gospodarstwem**
Monika Kozłowska 365FarmNet
- 14.30 – 14.50 **Zastosowanie programu 365FarmNet w praktyce**
Grzegorz Bardowski Gospodarstwo rolne, Uniejowice
- 14.50 – 15.10 **Funkcjonowanie gospodarstwa w grupie producentów rolnych**
Krzysztof Kłosin Prezes Grupy Producentów Warzyw Chrobry, Klecko
- 15.10 – 15.30 **Zastosowanie innowacyjnych maszyn w technologiach uproszczonych i siewie bezpośrednim**
Artur Szymczak Dyrektor KUHN Maszyny Rolnicze Sp. z o.o.

PRODUKCYJA ZWIERZĘCA

Produkcja zwierzęca

- Moderator: *Mariusz Talka Dyrektor CDR w Brwinowie Oddział w Poznaniu*
- 13.25 – 13.55 **Stan i perspektywy rozwoju produkcji zwierzęcej w Polsce i na świecie**
Lukasz Bocheński CDR w Brwinowie Oddział w Poznaniu
- 13.55 – 14.40 **Wymagania weterynaryjne w przetworzeniu mięsa na małą skalę (MLQ, RHD, rzeźnie rolnicze)**
lek. wet. Michał Mierkiewicz Wojewódzki Inspektorat Weterynarii
- 14.40 – 15.05 **Elvio – System do zarządzania stadem trzody chlewnej**
Mikołaj Baum, Roman Zapala Agraves Sp. z o.o.
- 15.05 – 15.30 **Zastosowanie programu Elvio w gospodarstwie rolnym**
Karol Mazur Prezes Zarządu Grupy Producentów Rolnych Agri Grupa, Kolonia Osiek
- 15.30 – 15.40 Przerwa
- 15.40 – 15.55 **Prezentacja najważniejszych tematów omawianych w grupach panelowych i wnioski**
dr hab. Anna Tratwal, prof. IOR – PIB, IOR – PIB w Poznaniu,
Mariusz Talka Dyrektor CDR w Brwinowie Oddział w Poznaniu
- 15.55 – 16.00 **Zakończenie konferencji**
Ireneusz Drozdowski Dyrektor CDR w Brwinowie

ZAPRASZAMY
18 LISTOPADA 2021 ROKU

UDZIAŁ
w konferencji
JEST
BEZPŁATNY

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

www.cdr.gov.pl

CDRpoznan

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

strona główna

- Dzień Przedsiębiorcy Rolnego 2021
- Wyniki konkursu „Najlepsze Wydawnictwo Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego”
- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego” - podsumowanie i wnioski z konferencji

Wyniki konkursu „NAJLEPSZE WYDAWNICTWO WOJEWÓDZKICH OŚRODKÓW DORADZTWA ROLNICZEGO”

Konkurs pod patronatem honorowym Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Do tegorocznej edycji konkursu, w kategorii najlepsze czasopismo periodyczne swoje uczestnictwo zgłosiło 16 redakcji WODR, natomiast w kategorii najlepsze wydawnictwo tematyczne zgłoszono 12 tytułów publikacji.

Jednym z kryteriów oceny zgłoszonych wydawnictw było zaangażowanie czasopism i publikacji tematycznych w promocję, wykorzystanie i popularyzację narzędzi pomocowych PROW 2014-2020.

Organizowany przez poznański oddział Centrum Doradztwa Rolniczego konkurs we współpracy z Departamentem Strategii i Rozwoju MRiRW, od szeregu lat cieszy się dużym zainteresowa-

niem redakcji czasopism ośrodków doradztwa rolniczego. Konkurs jako forma współzawodnictwa wydawców przyczynia się niewątpliwie do podwyższania poziomu merytorycznego i edytorskiego wydawanych czasopism i wydawnictw tematycznych.

Komisja konkursowa przeprowadziła ocenę czasopism periodycznych i wydawnictw tematycznych Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego za 2020 rok, poniżej prezentujemy

WYNIKI XXIX edycja KONKURSU

W kategorii NAJLEPSZE CZASOPISMO PERIODYCZNE

Dwa równorzędne I MIEJSCA:

- „Twój Doradca Rolniczy Rynek” Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu
- „Lubelskie Aktualności Rolnicze” Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli

Pięć równorzędnych II MIEJSC:

- „Wieś Kujawsko - Pomorska” Kujawsko - Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie
- „Rada” Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Bratoszewicach
- „Podkarpackie Wiadomości Rolnicze” Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale
- „Wiadomości Rolnicze” Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie
- „Pomorskie Wieści Rolnicze” Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

strona główna

- Dzień Przedsiębiorcy Rolnego 2021
- Wyniki konkursu „Najlepsze Wydawnictwo Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego”
- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego” - podsumowanie i wnioski z konferencji

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

Cztery równorzędne III MIESJCA:

- „Wieś Mazowiecka” Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie
- „Bieżące Informacje” Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie
- „Poradnik Gospodarski” Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu
- „Zachodniopomorski Magazyn Rolniczy” Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach

W kategorii NAJLEPSZA PUBLIKACJA TEMATYCZNA

I miejsce

„Rolnictwo ekologiczne szansą dla rolników i konsumentów w Małopolsce” Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach

II miejsce

„Bydło mięsne. Hodowla w województwie lubuskim” Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku

III miejsce

„Zdrowie zaczyna się na talerzu” Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie

Nagroda specjalna

„Natura w obiektywie. Promocja walorów przyrodniczych województwa kujawsko-pomorskiego” Kujawsko - Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie

Uroczyste ogłoszenie wyników konkursu oraz wręczenie nagród laureatom odbędzie się z początkiem grudnia br.

Zespołom Redakcyjnym nagrodzonych czasopism oraz publikacji tematycznych wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego składamy gratulacje i zapraszamy do wzięcia udziału w kolejnych edycjach konkursu.

Adrianna Bolewicz-Tatka, CDR Oddział w Poznaniu

strona główna

- Dzień Przedsiębiorcy Rolnego 2021
- Wyniki konkursu „Najlepsze Wydawnictwo Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego”
- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego” - podsumowanie i wnioski z konferencji

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego” - podsumowanie i wnioski z konferencji

Zorganizowana przez CDR w Brwinowie dnia 02.09.2021r., konferencja pt. „Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego”, była jednym z elementów realizacji operacji własnej SIR 2020-2021 pt. „Nowoczesne systemy produkcji rolniczej ograniczające zanieczyszczenia środowiska”. W spotkaniu, tak na miejscu w CDR Brwinów, jak i online, udział wzięli przedstawiciele zarówno krajowego doradztwa rolniczego, jak i jednostek naukowo-badawczych, społecznych organizacji pozarządowych, związków branżowych, MRiRW, a także sami rolnicy. Tak szerokie spektrum odbiorców wskazuje na olbrzymie zainteresowanie poruszaną tematyką emisji GHG.

Konferencję otworzył pan Ireneusz Drozdowski, dyrektor CDR w Brwinowie. W swoim wystąpieniu wskazał na niezwykle ważność przedmiotu konferencji, w ujęciu Europejskiego Zielonego Ładu, jak i strategii „Od pola do stołu”, zarówno w odniesieniu do krajowego rolnictwa, a także w szerszym aspekcie oczekiwań społecznych. Dr hab. Jacek Walczak z Instytutu Zootechniki PIB,

jako moderator konferencji we wprowadzeniu do obrad, nawiązał do wystąpienia swojego poprzednika, wskazując na szanse i zagrożenie podyktowane zmianami klimatu w samych gospodarstwach. W tym ujęciu omówił on także dotychczasowe cele redukcyjne UE, na poziomie polityki klimatycznej, „Fit to 55”, sektorów ETS i non ETS oraz WPR.

Pierwsza część konferencji dedykowana została wymogom prawnym i działaniom na rzecz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego. Przedstawione przez kolejnych prelegentów materiały, miały za zadanie zapoznanie uczestników konferencji z praktycznymi rozwiązaniami dotyczącymi sposobu raportowania emisji GHG, działań MRiRW na-

Konferencję pt. „Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego” otworzył pan Ireneusz Drozdowski, dyrektor CDR w Brwinowie.

strona główna

- Dzień Przedsiębiorcy Rolnego 2021
- Wyniki konkursu „Najlepsze Wydawnictwo Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego”
- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego”
- podsumowanie i wnioski z konferencji

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

kierowanych na przeciwdziałanie zmianom klimatu w obecnym i przyszłym PROW, czy metod mitygacji GHG. Dr Anna Olecka z Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami, jako pierwszy mówca przedstawiła podstawowe obszary bilansowania emisji w kraju, zgodnie do metodologii IPCC, wymogów ONZ i UE. W zasadniczej części swojego wystąpienia wskazała uczestnikom na trzy podstawowe źródła emisji GHG z obszaru rolnictwa tj. gleby rolnicze (emisja tlenu diazotu), fermentację jelitową (metan) oraz zarządzanie nawozami naturalnymi (metan i tlenek diazotu). Oprócz obszaru ESR, przedstawicielka KO-BiZE zaznaczyła również rolę, jaką pełnią gleby rolnicze i zmiany ich użytkowania w obszarze LULCF. Z kolei pani Anna Klisowska, Naczelnik Wydziału Gospodarki Wodnej i Klimatu w Departamencie Klimatu i Środowiska MRiRW przedstawiła działania resortu, nakierowane na przeciwdziałanie zmianom klimatu w krajowym rolnictwie oraz na adaptację do nich. Główny nacisk położony został tu na aktualny program rolno-środowiskowo-klimatyczny oraz nadal konsultowane ekoschematy/programy przyszłego programu strategicznego. W większości działania te powiązane są z ochroną bioróżnorodności, a funkcje mitygacji GHG osiągnane są w nich poprzez ekstensyfikację produkcji/użytkowania. Niemniej, także inne obecnie oferowane, dobrowolne działania, jak choćby wsparcie dla uprawy roślin bobowatych, oddziałują korzystnie na mitygację. W przypadku ekoschematów zakres ten będzie poszerzony o bardziej precyzyjne cele, jak uprawę konserwującą, system rolno-leśny, czy też te

dotyczące postępowania przy aplikacji nawozów naturalnych. Dr hab. Jacek Walczak w swoim wystąpieniu przedstawił konkretne metody mitygacji GHG w produkcji zwierzęcej i uprawie, dedykowane do uwarunkowań krajowych, strukturalnych, jak i technologicznych. W konkluzji swojego wystąpienia podkreślił on konieczność modyfikacji żywienia przeżuwaczy, także szerszego wykorzystania metod rolnictwa precyzyjnego oraz uprawy uproszczonej. W kontekście przygotowań strategicznych UE, wskazał on na duże nadzieje związane z rolnictwem węglowym, opartym o sekwestrację ditlenku węgla w glebach uprawnych.

Zakończeniem pierwszej części konferencji była dyskusja panelowa, której osią stała się gotowość krajowych rozwiązań formalnych dla przeciwdziałania zmianom klimatu. W dyskusji uczestniczyli wszyscy wymienieni wcześniej prelegenci oraz Jerzy Wierzbicki, Prezes Polskiego Zrzeszenia Producentów Bydła Mięsnego. Zadawane pytania i udzielane odpowiedzi zmierzały od poziomu realizacji zobowiązań międzynarodowych UNCF i UE, poprzez ich przełożenie na działania administracji rządowej do samego doradztwa i finalnego odbioru przez samych rolników. W ostatecznej konkluzji obrad panelu, potwierdzona została niepodważalna konieczność wprowadzenia mitygacji GHG w krajowym rolnictwie, a także zdecydowana gotowość CDR do wsparcia tego procesu i co może najważniejsze, zrozumienie i gotowość podjęcia tych zadań ze strony praktyki rolniczej. Jak podkreślano, działania te muszą mieć charakter zintegrowany z ochroną środowiska oraz jeśli to możliwe, pozbawiony nega-

strona główna

- Dzień Przedsiębiorcy Rolnego 2021
- Wyniki konkursu „Najlepsze Wydawnictwo Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego”
- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego” - podsumowanie i wnioski z konferencji

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

tywnego wpływu na kosztocłonność produkcji. Pani dr Anna Olecka, potwierdziła natomiast aktualny brak możliwości oddawania efektów jakościowych działań mitygacyjnych w oficjalnych szacunkach KOBiZE, deklarując jednocześnie wolę podjęcia takich wysiłków.

W drugiej części konferencji nawiązano do samej praktyki mitygacji gazów cieplarnianych w gospodarstwach i instalacjach rolniczych. Wprowadzenia do tematyki ponownie dokonał modyerujący, dr hab. Jacek Walczak. Przytaczając statystyki globalnego oddziaływania rolnictwa na środowisko i klimat, wskazał on na konieczność rewizji dotychczasowych metod produkcji i opar-

Pozytywnym wnioskiem płynącym z konferencji jest duże zainteresowanie i zrozumienie dla zagadnień zmian klimatu w rolnictwie.

cia się na biogospodarce oraz gospodarce cyklu zamkniętego, zgodnie do strategii EGD. Druga część konferencji pokazać miała właśnie takie procesy transformacji podjęte z poziomu samego gospodarstwa rolnego.

Pierwszym wystąpieniem drugiego panelu, była prezentacja pana Prezesa Jerzego Wierzbickiego, dotycząca działań na rzecz ograniczenia emisji w chowie bydła mięsnego. Jak zaznaczył prelegent, ten kierunek naszej produkcji w dynamiczny sposób odzyskuje swą dawną pozycję, jednak napotyka na współczesnych rynkach zbytu na nowe wymagania jakościowe. Odnoszą się one do dobrostanu zwierząt i właśnie oddziaływań środowiskowo-klimatycznych. Rozwiązaniem, jakie zalecił prelegent sam będący hodowcą, jest produkcja w systemach jakości żywności, których przykładem może być system PQM. Wspomniał on między innymi o realizowanym wspólnie z systemem QAFP, projekcie przyjaznej klimatowi wołowiny i wieprzowiny. Projekt finansowany z działania „Współpraca” ARiMR, wdraża w gospodarstwach metody mitygacji GHG, co dokumentowane jest kalkulatorem śladu węglowego i znakiem jakości. Kolejny mówca, pan dr inż. Piotr Zarzycki, główny specjalista w OHZ Przerzeczyn Zdrój Sp. z o.o., przedstawił w swoim wystąpieniu, praktyczne rozwiązania produkcyjne, chroniące klimat i środowisko. Uczestnicy konferencji mogli zapoznać się w jego materiałach, nie tylko ze sprzętem do uproszczonej uprawy, precyzyjnego nawożenia, aplikacji RSM, ale wysłuchać też praktycznych porad, co do skuteczności inhibitorów nityfikacji i amonifikacji, wykorzystania

strona główna

- Dzień Przedsiębiorcy Rolnego 2021
- Wyniki konkursu „Najlepsze Wydawnictwo Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego”
- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego” - podsumowanie i wnioski z konferencji

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

GPS w uprawie, eliminacji herbicydów poprzez terminowy system uprawek. W dalszej części obrad wystąpił pan Prezes Mateusz Ciasnocha z European Carbon Farmers. Zaprezentował on podejście europejskich organizacji NGO do kwestii przeciwdziałania zmianom klimatu oraz opisał transformację węglową swojego gospodarstwa. Wykorzystanie kalkulatorów śladu węglowego i odejście od klasycznych metod uprawy, są w jego opinii kluczem do zmian, jakim winno poddać się krajowe rolnictwo, oczywiście uwzględniając proces certyfikacji i godziwe dochody. Niewątpliwie to wystąpienie było doskonałym przykładem poziomu świadomości i płynącej z niej determinacji działania na rzecz klimatu samego rolnika. Dwa ostatnie wystąpienia dedykowane były biogazowniom rolniczym, jako rozwiązaniom bilansującym negatywne oddziaływanie rolnictwa na środowisko. Pani dr hab. inż. Alina Kowalczyk-Juško, profesor UP w Lublinie z Katedry Inżynierii Środowiska i Geodezji, przedstawiła problematykę procesów i otoczenia produkcji biogazu rolniczego. Niestety, mimo upływu lat, liczba krajowych biogazowni wzrasta w dość wolnym tempie. Dzięki działaniom MRiRW

Rolnik i Prezes Zarządu Mateusz Ciasnocha - European Carbon Farmers.

poprawiła się natomiast rentowność tych instalacji, chociaż w zakresie kosztów produkcji odnotowano wzrastające ceny substratów. Klimatyczny efekt fermentacji metanowej szacowany jest tylko w obszarze energetyki i OZE, podczas, gdy należałoby również uwzględnić emisje zaniechane. Jako ostatni z prelegentów, wystąpił pan dyrektor Filip Mazur z Rolniczo-Sadowniczego Gospodarstwa Doświadczalnego Przybroda. Przedstawił on nie tylko poziom decyzyjny, realizację budowy instalacji, ale również kwestie jej codziennego użytkowania i dalsze perspektywy produkcji biogazu w gospodarstwie. Konferencję podsumował moderator, dr hab. Jacek Walczak. Wskazał on na dużą wagę zmian klimatu w strategiach UE, WPR i Krajowym Programie Strategicznym MRiRW. Podkreślając wyczucie chwili ze strony CDR, zaliczył on konferencję w poczet pionierskich w skali kraju spotkań, o tematyce emisji GHG z udziałem wszystkich interesariuszy, biorących udział w produkcji rolniczej. Prowadzący wyraził również przekonanie o zwiększeniu intensywności transferu wiedzy oraz informacji

Dyrektor Rolniczo-Sadowniczego Gospodarstwa Doświadczalnego Przybroda - Filip Mazur.

strona główna

- Dzień Przedsiębiorcy Rolnego 2021
- Wyniki konkursu „Najlepsze Wydawnictwo Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego”
- Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzenia rolniczego”
- podsumowanie i wnioski z konferencji

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

przez cały system doradztwa rolniczego w najbliższym czasie. Podziękował on także kierownictwu CDR za zorganizowanie konferencji, a w szczególności pani mgr inż. Barbarze Grygo, bezpośredniej inicjatorce i organizatorce obrad. Pochwałę skierowano również do służb technicznych, dzięki którym przebieg obrad był doskonale przekazywany na łącza internetowe. Obrady zakończył pan Dyrektor Ireneusz Drozdowski, dziękując uczestnikom za wytrwałość i deklarując kontynuację w przyszłości, wszelkich możliwych działań CDR na rzecz jak najlepszego przygotowania i wdrożenia w praktyce rolniczej, rozwiązań przeciwdziałających zmianom klimatu.

Pozytywnym wnioskiem płynącym z konferencji jest duże zainteresowanie i zrozumienie dla zagadnień zmian klimatu w rolnictwie, przez służby doradcze i samych rolników. Mocno uzależnieni w swojej działalności od czynników pogodowych rolnicy, sami widzą dokonujące się na ich oczach zmiany. Rozumieją oni też, że podejmowane przez nich działania mitygacyjne mają wymiar jakościowej przewagi rynkowej ich produktów. Mimo przeprowadzonych przez ARiMR szkoleń dla doradców rolniczych w zakresie zmian klimatu, ich zasięg okazał się niewystarczający. Stąd należałoby podjąć działania uzupełniające o charakterze bardziej specjalistycznym, uwzględniającym kierunki produkcji rolniczej. Jeśli idzie o możliwość szacowania i raportowania

wszelkich działań mitygacyjnych i sekwestracyjnych w rolnictwie, to aktualnie nie ma w kraju takiej możliwości. Dotyczy to zarówno dostępności do danych, jak i samych procedur raportowania. Wszystko, co jest możliwe do uchwycenia w KOBIZE, dotyczy stosunków ilościowych, a nie jakościowych, które dyktowane są EGD i „strategią od pola do stołu”. Dlatego należy podjąć współpracę między resortem rolnictwa a klimatu i rodowiska w celu wypracowania nowego systemu szacowania emisji. Uwzględniając strukturę oraz wielkość krajowej emisji GHG z rolnictwa, proponowane do tej pory dobrowolne działania mitygacyjne i sekwestracyjne PROW, mają ograniczony efekt i krótkotrwały charakter. W celu zwiększenia oddziaływania celów strategicznych, resort rolnictwa powinien zaproponować bardziej precyzyjne rozwiązania dla gospodarstw.

*dr hab. Jacek Walczak - Zakład Systemów i Środowiska Produkcji
Instytutu Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy w Balicach*

strona główna

■ Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego

■ Szacowanie szkód łowieckich

Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego

Obecnie wymogi UE dotyczące produkcji ekologicznej zostały określone rozporządzeniem (WE) nr 834/2007 określającym, cele i zasady produktów ekologicznych. Do tego zostały wydane dwa rozporządzenia wykonawcze (nr 889/2008 i nr 1235/2008), które szczegółowo określają zasady produkcji ekologicznej, etykietowania, kontroli i przywozu. Wszystkie produkty oznaczone jako ekologiczne i sprzedawane w UE muszą być produkowane zgodnie z tymi przepisami.

Komisja Europejska stale aktualizuje rozporządzenia wykonawcze. W odniesieniu do produkcji, kluczowe aktualizacje przepisów wykonawczych, wydanych do tej pory dotyczą: ekologicznych drożdży (nr 1254/2008), ekologicznej akwakultury (nr 710/2009) i wina ekologicznego (nr 203/2012). W przypadku przepisów dotyczących przywozu, najważniejsza jest umowa w sprawie równowagi między normami ekologicznymi UE i USA (nr 126/2012).

Powyższe przepisy wkrótce się zmienią, gdyż po długim procesie przeglądu zostało w czerwcu 2018 opublikowane nowe rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848

z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. U. L 150 z 14.06.2018 r.). Będzie ono obowiązywać od dnia 1 stycznia 2022 r.

Przyjęte przepisy rozporządzenia stanowią „akt podstawowy”. Oznacza to, że wiele szczegółów tych przepisów musi jeszcze zostać opracowanych. Stanie się to w ciągu najbliższych dwóch lat za pośrednictwem innych aktów prawnych zwanych „aktami delegowanymi” i „aktami wykonawczymi”.

Aktualny wykaz aktów wykonawczych i delegowanych jest zamieszczony na stronie internetowej MRiRW <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/przepisy-unijne>

GŁÓWNE ZMIANY W PORÓWNANIU Z OBECNYM PRAWODAWSTWEM

ZAKRES

Kategorie produktów, które mogą być certyfikowane:

- 1) Żywe i nieprzetworzone produkty rolne takie jak: zwierzęta, rośliny, nasiona, grzyby;
- 2) Żywność przetworzona;
- 3) Pasze.

Nowością jest załącznik I do nowego rozporządzenia, w którym jest zawarty wykaz produktów, które nie są wyraźnie objęte trzema kategoriami, ale które nadal mogą być certyfikowane. Lista

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

strona główna

■ Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego

■ Szacowanie szkód łowieckich

ta obejmuje: specyficzne drożdże, maté, liście winorośli, serca palmowe, pędy chmielu, kokony jedwabników, naturalne gumy i żywice, olejki eteryczne, korki, surową bawełnę, surową wełnę, surowe skóry, tradycyjne preparaty ziołowe na bazie roślin. Obejmuje również sól morską i inne sole dodawane do żywności i paszy. Tak jak obecnie, działalność żywienia zbiorowego, czyli restauracje i stołówki, nie są objęte zakresem rozporządzenia. Można jednak stosować normy krajowe lub prywatne.

CEL I ZASADY

Wśród celów nowością jest zachęcanie do krótkich kanałów dystrybucji i lokalnej produkcji.

Wśród nowych zasad wzmocniono koncepcję produkcji związanej z glebą, w odniesieniu do „**wkładu w nietoksyczne środowisko**”, „**długoterminowej płodności**” i „**różnorodności biologicznej**”. Inną nową zasadą jest zachęcanie do stosowania ekologicznego materiału rozmnożeniowego roślin i ras zwierząt o wysokim stopniu różnorodności genetycznej, odporności na choroby i długowieczności.

W przypadku żywności, wykluczenie żywności zawierającej wytworzone lub z nich składające się nanomateriały.

PRZEPISY DOTYCZĄCE PRODUKCJI DLA ROLNIKÓW

Obecnie „certyfikacja grupowa” jest dozwolona tylko w rozwijających się krajach trzecich. Dzięki nowemu rozporządzeniu będzie to dozwolone wszędzie na świecie, w tym w UE. Certyfikacja grupowa oznacza, że pewna liczba drobnych producentów

rolnych może się zorganizować i uzyskać certyfikat jako jeden podmiot. Jeden certyfikat obejmie wszystkich rolników, którzy nie mogą sprzedawać swoich certyfikowanych produktów indywidualnie, lecz tylko za pośrednictwem samej grupy. Ustanawia się szczegółowe kryteria określające, jakie kategorie rolników mogą dołączyć do grupy.

Dzięki nowemu rozporządzeniu rolnicy ekologiczni będą mogli uzyskać dostęp do materiału heterogenicznego, głównie nasion roślin uprawnych. Obecnie materiał siewny ten nie jest „legalnie” dostępny dla rolników, ponieważ charakteryzuje się wysokim poziomem różnorodności genetycznej i fenotypowej. Ta różnorodność jest bardzo dobra dla rolnictwa ekologicznego - w przeciwieństwie do ogólnego prawa nasiennego, które wymaga wysokiego poziomu jednorodności nasion.

Koncepcja uprawy w ścisłym związku z glebą jest wzmocniona w nowym rozporządzeniu. Dopuszcza się bardzo niewiele wyjątków od tej reguły, na przykład produkcję główek lub kiełków cykorii. W przypadku hodowców zwierząt gospodarskich wyższy procent paszy powinien pochodzić z samego gospodarstwa lub z tego samego regionu. 60% (70% od 2023 r.) paszy dla krów, owiec, kóz, koni, jeleni i królików oraz 30% dla świń i drobiu powinno być pochodzenia regionalnego. Obecnie odsetki te wynoszą odpowiednio 60% i 20%.

Odstępstwa, które są obecnie stałe, będą przejściowe w nowym rozporządzeniu. W związku z tym rolnicy mają stały dostęp do nieekologicznych nasion lub młodych zwierząt, gdy nie są one

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

strona główna

■ Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego

■ Szacowanie szkód łowieckich

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

dostępne jako ekologiczne - tylko przez pewien okres. Przejście na odstępstwa będzie wspierane przez krajowe bazy danych, które udostępnią publicznie ilość ekologicznego materiału siewnego i młodych zwierząt. Stwierdza się wyraźnie, że odstępstwa te mogą być stosowane tylko wtedy, gdy ekologiczny materiał siewny i ekologiczne młode zwierzęta nie są dostępne na rynku.

PRZEPISY DOTYCZĄCE PRODUKCJI DLA PRZETWÓRCÓW ŻYWNOŚCI

W nowym rozporządzeniu stosowanie naturalnych aromatów zostanie mocno ograniczone. Obecnie dozwolone są wszystkie naturalne aromaty, natomiast od 2022 roku w przetwórstwie ekologicznym mogą być stosowane wyłącznie naturalne aromaty pochodzące z określonych składników. Na przykład dozwolony będzie tylko „naturalny aromat cytrynowy”, co oznacza, że aromat jest w co najmniej 95% uzyskiwany z cytryny. Uszczegółowione zostaną również zasady uzyskiwania ekologicznych aromatów. Ustanowiona zostanie ograniczona lista produktów do czyszczenia i dezynfekcji do stosowania w przetwórstwie. Dziś taka ograniczona lista nie istnieje.

Elastyczność wskazywania pochodzenia składników jest nieznacznie zwiększona. Obecnie, aby zidentyfikować produkt jako pochodzący z „rolnictwa UE” lub „rolnictwa polskiego”, co najmniej 98% składników powinno być uprawianych w UE (lub w Polsce). Dzięki nowemu rozporządzeniu minimalny odsetek wyniesie 95%, a nawet można wymienić region, np. jeśli 95% składników jest uprawianych na Kaszubach, można użyć odniesienia „rolnictwo kaszubskie”.

UPROSZCZENIE PRZEPISÓW DOTYCZĄCYCH PRODUKCJI ZA SPRAWĄ STOPNIOWEGO ZNOSZENIA ODSTĘPSTW

Nadal będą dopuszczalne uzasadnione wyjątki, takie jak - tymczasowe zastąpienie składnika ekologicznego składnikiem nieekologicznym w przypadku ograniczenia zasobów, ale będą one ograniczone w czasie (maksymalnie 6 miesięcy z możliwością dwukrotnego przedłużenia o taki sam okres). Niektóre odstępstwa **mogą być zakończone lub przedłużone poza wyznaczoną datę:**

- możliwość użycia nieekologicznego materiału roślinnego do rozmnażania (do 31.12.2036 r.)
- wprowadzenie do stada nieekologicznego drobiu (< 3 dni), nieekologicznych młodych zwierząt (do 31.12.2036 r.)
- możliwość wprowadzania nieekologicznych samców i samic nieródek (brak daty)
- możliwość zastosowania 5% pasz białkowych dla świń i drobiu (do 31.12.2026 r.)

W rozporządzeniu uregulowane są zasady produkcji w okresie konwersji. Produkty wytworzone podczas okresu konwersji nie są wprowadzane do obrotu jako produkty ekologiczne ani jako produkty w okresie konwersji.

Niemniej jednak następujące produkty wytworzone w okresie konwersji i zgodnie z ust. 1 mogą być wprowadzane do obrotu jako produkty w okresie konwersji:

a) materiał rozmnożeniowy roślin, pod warunkiem że zachowano okres konwersji wynoszący co najmniej 12 miesięcy;

strona główna

■ Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego

■ Szacowanie szkód łowieckich

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

b) produkty spożywcze pochodzenia roślinnego oraz paszowe pochodzenia roślinnego, pod warunkiem że dany produkt zawiera tylko jeden składnik roślinny pochodzenia rolnego oraz pod warunkiem że przed zbiorem zachowano okres konwersji wynoszący co najmniej 12 miesięcy.

KONTROLA I CERTYFIKACJA

System kontroli produkcji ekologicznej będzie ściśle powiązany z nowymi przepisami ogólnymi dotyczącymi kontroli urzędowych żywności i pasz, które zostały opublikowane w 2017 r. Ponadto szczegółowe wymogi kontrolne dotyczące produktów ekologicznych są wyszczególnione w nowym rozporządzeniu w sprawie produktów ekologicznych. Oprócz wyżej wymienionej certyfikacji grupowej, inną nowością jest to, że coroczna kontrola fizyczna nie będzie obowiązkowa dla wszystkich. Dział dotyczy to 100% certyfikowanych gospodarstw/obiektów. Odstępstwo dla gospodarstw/obiektów niskiego ryzyka oznacza, że te gospodarstwa/obiekty są kontrolowane co 24 miesiące, a nie co roku. Kontrole będą silnie ukierunkowane na ryzyko.

Sprzedawcy detaliczni, którzy sprzedają wyłącznie paczkowane produkty ekologiczne bezpośrednio konsumentowi lub użytkownikowi końcowemu, od 1 stycznia 2022 r. będą zwolnione z obowiązku zgłaszania swojej działalności w rolnictwie ekologicznym do systemu kontroli, oraz z obowiązku posiadania certyfikatu, pod warunkiem że podmioty te nie produkują, nie przygotowują ani nie przechowują do celów innych niż związane z punktem sprzedaży lub przywozem takich produktów z pań-

stwa trzeciego ani nie zlecają podwykonawstwa tych czynności innemu podmiotowi.

Ponadto państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o zwolnieniu z certyfikacji rolników, którzy sprzedają niewielkie ilości produktów ekologicznych bezpośrednio konsumentowi końcowemu, pod warunkiem że podmioty te nie produkują, nie przygotowują ani nie przechowują w celach innych niż odnoszących się do punktu sprzedaży lub przywozu takich produktów z państw trzecich ani też nie zlecają podwykonawstwa tych czynności stronie trzeciej oraz pod warunkiem, że sprzedaż ta ma ograniczoną wielkość. Podmioty te, nadal będą podlegać obowiązkowi zgłoszenia swojej działalności w rolnictwie ekologicznym do systemu kontroli.

Dlaczego potrzebujemy nowych przepisów dla sektora rolnictwa ekologicznego?

Wiele z obecnych przepisów ma ponad 20 lat i należy je zaktualizować, aby odzwierciedlić istotne zmiany, które zaszły w unijnym sektorze ekologicznym w ciągu ostatnich dwóch dekad.

Produkty ekologiczne nie są już niszową częścią unijnego sektora rolno-spożywczego, jak to miało miejsce do czasu, gdy po raz pierwszy opracowano obecne przepisy. W rzeczywistości jest to obecnie jeden z najbardziej dynamicznych sektorów rolnictwa UE, a ilość gruntów wykorzystywanych pod rolnictwa ekologicznego rośnie z roku na rok. Mozaika obowiązujących obecnie przepisów i odstępstw nie daje wystarczającej pewności i bez-

strona główna

■ Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego

■ Szacowanie szkód łowieckich

pieczeństwa temu bardzo ważnemu sektorowi rolnictwa europejskiego.

Podejście nowego rozporządzenia powinno pomóc w jeszcze szybszym rozwoju tego sektora produkcji. Stare zasady pozwalały na system wyjątków, czasami na poziomie jednego producenta.

Główną poprawą jest wprowadzenie jednego zbioru ogólnounijnych przepisów obejmujących cały sektor ekologiczny UE. Ten jednolity zbiór przepisów będzie miał zastosowanie również do rolników spoza UE, którzy eksportują swoje produkty ekologiczne na rynek UE.

Popyt na produkty ekologiczne od lat rośnie na całym świecie, w związku z tym rośnie również zainteresowanie rolników w Polsce i w innych krajach europejskich przejściem na rolnictwo ekologiczne. Nowe prawodawstwo oferuje zainteresowanym stronom wprowadzenie bardziej szczegółowych i przejrzystych zasad produkcji. Również uszczegółowiono w nowych przepisach prawnych ważne informacje dotyczące konwersji, inspekcji i certyfikacji.

Barbara Sazońska, CDR Oddział w Radomiu

Opracowano na podstawie:

Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

Szacowanie szkód łowieckich

Szkody łowieckie to straty gospodarcze, które powstały wskutek działań dzikich zwierząt (np. saren, dzików lub jeleni). Zniszczenia najczęściej dotyczą pól uprawnych i płodów rolnych.

Jak informuje Najwyższa Izba Kontroli, w ostatnich latach narasta problem szkód łowieckich. Kwoty odszkodowań wypłacanych rolnikom przez koła łowieckie są coraz większe. Zdecydowaną większość odszkodowań (ponad 85% w skali ostatnich 3 lat) wypłacił Polski Związek Łowiecki. Pozostałe środki wypłaciło PGL Lasy Państwowe.

Przepisy ustawy z dnia 13 października 1995 r. - Prawo łowieckie, zobowiązują dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich do wynagradzania szkód w uprawach i płodach rolnych, spowodowanych przez dziki, łosie, jelenie, daniele i sarny.

Skarb Państwa z kolei odpowiada za szkody wyrządzone przez te zwierzęta na obszarach, które nie wchodzą w skład obwodów łowieckich oraz za szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną, co obecnie dotyczy tylko łosie.

Na podstawie Ustawy Prawo łowieckie, zostało wydane Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2019 r. (Dz.U.poz. 776), w sprawie szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych.

strona główna

■ Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego

■ Szacowanie szkód łowieckich

Rozporządzenie określa:

- 1) sposób i terminy zgłaszania do dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego szkód wyrządzonych w uprawach i płodach rolnych przez dziki, łosie, jelenie, daniele i sarny oraz przy wykonywaniu polowania;
- 2) sposób powiadamiania o terminach dokonania oględzin i szacowania ostatecznego szkód łowieckich;
- 3) szczegółowy sposób dokonywania oględzin i szacowania ostatecznego szkód łowieckich;
- 4) szczegółowy sposób ustalania wysokości i wypłaty odszkodowania za szkody łowieckie;

Właściciel albo posiadacz gruntu rolnego, na którym powstała szkoda łowiecka, zgłasza ją, składając w postaci papierowej albo elektronicznej wniosek o szacowanie szkód łowieckich.

Zgłoszenia szkody dokonujemy do 3 dni od jej stwierdzenia, a w przypadku sadów 14 dni od dnia jej powstania.

Wniosek, który składa się do koła łowieckiego zawiera:

- 1) Imię i nazwisko albo nazwę, adres miejsca zamieszkania albo adres i siedzibę oraz numer telefonu właściciela albo posiadacza gruntów rolnych.
- 2) Wskazanie miejsca wystąpienia szkody.
- 3) Wskazanie rodzaju uszkodzonej uprawy lub płodu rolnego.

Wniosek może mieć postać pisemną lub elektroniczną. Telefoniczna rozmowa nie jest zgłoszeniem. Umożliwienie zgłoszenia za pośrednictwem poczty elektronicznej ułatwi i przyspieszy zgłaszającemu kontakt z kołem łowieckim.

Zgłoszenie bezpośrednio do koła musi być udokumentowane podpisem przyjmującego wraz datą przyjęcia lub wysłane listem poleconym za zwrotką. Zgodnie z prawem zgłoszenie musi być w formie pisemnej.

Zgłoszenia szkody dokonujemy w okresie do 3 dni od jej stwierdzenia, a w przypadku sadów 14 dni od dnia jej powstania. Szkody wyrządzone przez dziki na łąkach i pastwiskach w czasie trwania okresu wegetacyjnego trzeba zgłosić w terminie 3 dni od ich stwierdzenia, natomiast szkody wyrządzone poza okresem wegetacyjnym przed rozpoczęciem wegetacji.

Szacowania szkód, o których mowa powyżej a także ustalania wysokości odszkodowania dokonuje zespół składający się z:

- 1) przedstawiciela wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego;
- 2) przedstawiciela dzierżawcy albo zarządcy obwodu łowieckiego;
- 3) właściciela albo posiadacza gruntów rolnych, na terenie których wystąpiła szkoda.

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR NR 5/2021

strona główna

■ Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego

■ Szacowanie szkód łowieckich

Zespół może liczyć więcej osób w wykonywaniu pomiarów.

Oględzin i szacowania szkód, za które odpowiada Skarb Państwa dokonują przedstawiciele podmiotów właściwych do wypłaty odszkodowania ze środków budżetu państwa - Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe lub zarząd województwa.

Dzierżawca albo zarządca obwodu łowieckiego zawiadamia poszkodowanego oraz przedstawiciela wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego o terminie dokonania oględzin albo szacowania ostatecznego pisemnie, za pośrednictwem poczty elektronicznej lub przez SMS. Podobnie w sytuacji, kiedy za szkodę odpowiada Skarb Państwa, poszkodowanego zawiadamia zarząd województwa albo Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe.

Koło łowieckie w okresie 3 dni od otrzymania wniosku zawiadamia przedstawicieli komisji o terminie szacowania. Koło łowieckie ma obowiązek dokonania oględzin albo szacowania ostatecznego w okresie 7 dni od otrzymania wniosku.

Gatunek zwierzęcy, która wyrządziła szkodę łowiecką, ustala się na podstawie charakterystycznych śladów żerowania lub pozostawionych tropów, lub odchodów.

Rodzaj uprawy lub płodu rolnego ustala się przez weryfikację informacji zawartych we wniosku o szacowanie szkód łowieckich ze stanem faktycznym na gruncie.

Stan uprawy ustala się w 5-stopniowej skali, rosnąco od 1 do 5, gdzie 1 to stan bardzo zły, 2 to stan zły, 3 to stan średni, 4 to

Szkody wyrządzone przez dziki na łąkach i pastwiskach w okresie wegetacji trzeba zgłosić w terminie 3 dni.

stan dobry, a 5 to stan bardzo dobry. Uzasadniając ocenę stanu uprawy, bierze się pod uwagę wykonanie zabiegów agrotechnicznych oraz anomalie rozwojowe spowodowane przez czynniki niezależne od poszkodowanego, w szczególności warunki atmosferyczne.

Jakość uprawy ustala się w 5-stopniowej skali, rosnąco od 1 do 5, gdzie 1 to jakość bardzo zła, 2 to jakość zła, 3 to jakość średnia, 4 to jakość dobra, a 5 to jakość bardzo dobra. Uzasadniając ocenę jakości uprawy, bierze się pod uwagę potencjalne możliwości plonowania ustalane na podstawie danej fazy rozwoju roślin oraz z uwzględnieniem warunków środowiskowych i klimatycznych w danym sezonie wegetacyjnym.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

Jakość płodu rolnego ustala się w 5-stopniowej skali, rosnąco od 1 do 5, gdzie 1 to jakość bardzo zła, 2 to jakość zła, 3 to jakość średnia, 4 to jakość dobra, a 5 to jakość bardzo dobra. Uzasadniając ocenę jakości płodu rolnego, bierze się pod uwagę jego cechy zewnętrzne, w szczególności wielkość, barwę, kształt i zapach oraz stan fitosanitarny, w tym występowanie śladów żerowania szkodników owadzych.

Obszar całej uprawy ustala się:

- 1) przez jej pomiar taśmą mierniczą, kołem pomiarowym, dalmierzem nitkowym lub dalmierzem laserowym;
- 2) na podstawie danych dotyczących pola powierzchni działki ewidencyjnej zawartych w ewidencji gruntów i budynków;
- 3) przy użyciu odbiorników Globalnych Systemów Nawigacji Satelitarnej (GNSS);
- 4) przy wykorzystaniu danych zawartych w systemach informacji przestrzennej (GIS);
- 5) na podstawie zdjęć wykonanych z bezzałogowych statków powietrznych (dronów).

Szczegółowe informacje na temat wykorzystania dronów do określania powierzchni uszkodzonej zawarte są w materiale Drony do szacowania szkód łowieckich – przykład innowacyjnych rozwiązań Horyzonty Doradztwa Rolniczego 6/2020.

Szacunkowy obszar uprawy, która została uszkodzona, ustala się orientacyjnie na podstawie wizji lokalnej.

Obszar uprawy, która została uszkodzona, ustala się przez pomiar uszkodzonych części uprawy, a następnie wyliczenie sumy ich pól powierzchni. Do wykonania pomiarów i szkiców uszkodzonych części uprawy wykorzystuje się również metody, o których mowa powyżej.

Szacunkowy procent zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze ustala się orientacyjnie na podstawie wizji lokalnej. Procent zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze stanowi uśredniony ze wszystkich uszkodzonych części uprawy iloraz liczby roślin uszkodzonych oraz faktycznej obsady roślin ustalonej na podstawie wartości średniej z prób przeprowadzonych w nieuszkodzonej części uprawy. W przypadku upraw roślin o rzadkiej obsadzie można zastosować metodę prób rzędowych.

Szacunkową masę zgromadzonego płodu rolnego ustala się, mnożąc zmierzoną objętość sterty, stogu lub kopca, w których płód rolny został złożony, przez wynik próbnego pomiaru masy płodu rolnego z 0,2 m³ pobranego z trzech różnych części sterty, stogu lub kopca, w których nie występują uszkodzenia od zwierzęcy. Szacunkową masę uszkodzonego płodu rolnego ustala się, mnożąc zmierzoną objętość ubytku w stercie, stogu lub kopcu, w których płód rolny został złożony, przez wynik próbnego pomiaru masy płodu rolnego, o którym mowa powyżej.

Plon z 1 ha ustala się na podstawie polowych prób wydajności przeprowadzanych w nieuszkodzonych częściach uprawy. Jeżeli nie można określić plonowania na podstawie polowych

strona główna

■ Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego

■ Szacowanie szkół łowieckich

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

prób wydajności, plon z 1 ha ustala się na podstawie średniej wartości plonowania z regionu powstania szkody w oparciu o dane uzyskane w wojewódzkim ośrodku doradztwa rolniczego lub jednostce naukowej prowadzącej badania w tym zakresie, z uwzględnieniem stanu i jakości uprawy.

Wysokość odszkodowania za szkody w uprawach ustala się, mnożąc obszar uprawy, która została uszkodzona, przez procent jej zniszczenia (powierzchnia zredukowana). Ustaloną powierzchnię zredukowaną mnoży się przez plon z 1 ha (rozmiar szkody). Tak ustalony rozmiar szkody mnoży się przez wartość danego płodu rolnego wyrażoną przez jego cenę skupu w regionie powstania szkody, a jeżeli skup nie jest prowadzony – przez wartość wyrażoną przez jego cenę rynkową z dnia szacowania ostatecznego szkody, w regionie jej powstania.

Wartość plonu z użytków, które nie występują w obrocie rynkowym w regionie powstania szkody, ustala się na podstawie współczynników do przeliczania plonu na jednostki zbożowe, które określa załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2019 r. (Dz.U.poz. 776), w sprawie szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych, oraz średniej ceny pszenicy konsumpcyjnej opublikowanej dla tygodnia poprzedzającego tydzień, w którym dokonano szacowania ostatecznego, na stronie podmiotowej urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw rynków rolnych, w biuletynie informacyjnym „Rynek zbóż” Zintegrowanego Sy-

stemu Rolniczej Informacji Rynkowej, dla makroregionu, w którym znajduje się region powstania szkody.

Wysokość odszkodowania za szkody wyrządzone przez dziki na łąkach i pastwiskach ustala się na podstawie wartości rynkowej utraconego plonu, odpowiednio siana lub masy zielonej, w danym sezonie wegetacyjnym. Odszkodowanie obejmuje także koszty doprowadzenia uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego; koszty te wylicza się na podstawie aktualnych cen prac agrotechnicznych oraz wartości rynkowej nasion niezbędnych do wysiania.

Wysokość odszkodowania za szkody w płodach rolnych ustala się, mnożąc szacunkową masę uszkodzonego płodu rolnego przez jego cenę skupu w regionie powstania szkody, a jeżeli skup nie jest prowadzony – przez wartość wyrażoną przez jego cenę rynkową z dnia ostatecznego szacowania szkody w regionie jej powstania, z uwzględnieniem stanu i jakości płodu rolnego.

Wartość płodów rolnych, które nie występują w obrocie rynkowym w regionie powstania szkody, ustala się na podstawie wartości odtworzeniowej, którą określa się na podstawie aktualnych cen prac agrotechnicznych oraz wartości rynkowej nasion lub sadzonek niezbędnych do wysiania lub posadzenia.

Wysokość odszkodowania za szkody wyrządzone w uprawach oraz wysokość odszkodowania za szkody wyrządzone przez dziki na łąkach pomniejsza się odpowiednio o nieponiesione koszty

zbioru, transportu i przechowywania, które ustala się indywidualnie dla każdej uprawy z uwzględnieniem niezbędnych nakładów, jakie poszkodowany musiałby ponieść na zebranie, transport i przechowywanie plonu objętego odszkodowaniem.

Przy szacowaniu ostatecznym szkody w uprawach wymagających zaorania odszkodowanie ustala się, jeżeli szkoda powstała w okresie:

- 1) do dnia 30 kwietnia – w wysokości 30%,
- 2) od dnia 1 maja do dnia 25 maja – w wysokości 50%,
- 3) po dniu 25 maja – w wysokości 85%
– kwoty obliczonej w sposób określony poniżej.

Szacunkowy obszar uprawy, która została uszkodzona, ustala się orientacyjnie na podstawie wizji lokalnej.

Wysokość odszkodowania za szkody w uprawach ustala się, mnożąc obszar uprawy, która została uszkodzona, przez procent jej zniszczenia (powierzchnia zredukowana). Ustaloną powierzchnię zredukowaną mnoży się przez plon z 1 ha (rozmiar szkody). Tak ustalony rozmiar szkody mnoży się przez wartość danego płodu rolnego wyrażoną przez jego cenę skupu w regionie powstania szkody, a jeżeli skup nie jest prowadzony – przez wartość wyrażoną przez jego cenę rynkową z dnia szacowania ostatecznego szkody w regionie jej powstania, z zastrzeżeniem, że za plon z 1 ha przyjmuje się średni plon obliczony dla danego województwa na podstawie danych zawartych w trzech rocznikach statystycznych „Wyniki produkcji roślinnej” ostatnio opublikowanych na stronie podmiotowej Głównego Urzędu Statystycznego.

Z oględzin czy szacowania ostatecznego sporządza się protokół w 3 jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdego członka zespołu.

Wzory:

- 1) protokołu oględzin,
- 2) protokołu oględzin w przypadku szkody łowieckiej, za którą odpowiada Skarb Państwa,
- 3) protokołu oględzin przeprowadzonych w wyniku wniesienia odwołań;

strona główna

■ Nowe przepisy prawne z zakresu rolnictwa ekologicznego

■ Szacowanie szkód łowieckich

- 4) protokołu szacowania ostatecznego,
- 5) protokołu szacowania ostatecznego w przypadku szkody łowieckiej, za którą odpowiada Skarb Państwa, stanowią załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2019 r. (Dz.U.poz. 776), w sprawie szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych.

Odszkodowanie za szkody łowieckie nie przysługuje:

- 1) Osobom, którym przydzielono grunty stanowiące własność Skarbu Państwa jako deputaty rolne na gruntach leśnych;
- 2) Posiadaczom uszkodzonych upraw lub płodów rolnych, którzy nie dokonali ich sprzętu w terminie 14 dni od zakończenia okresu zbioru tego gatunku roślin w danym regionie – uchwała sejmiku województwa.
- 3) Posiadaczom uszkodzonych upraw lub płodów rolnych, którzy nie wyrazili zgody na budowę przez koło łowieckie urządzeń lub wykonywanie zabiegów zapobiegających szkodom.
- 4) Za szkody nieprzekraczające wartości 100 kg żyta na jeden ha uprawy.
- 5) Za szkody powstałe w płodach złożonych w sterty, stogi i kopce w bezpośrednim sąsiedztwie lasu.
- 6) Za szkody w uprawach rolnych założonych z rażącym naruszeniem zasad agrotechnicznych.

- 7) Za szkody, powstałe na nieruchomościach, w odniesieniu do których właściciel albo użytkownik wieczysty złożył oświadczenie o zakazie polowania.

Beata Filipiak, CDR w Brwinowie

Opracowano na podstawie:

<https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/szkody-lowieckie.html>

Ustawa Prawo łowieckie z dnia 13 października 1995 r (Dz. Ustaw z 2018 r. poz.2033, z późniejszymi zmianami).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2019 r. poz. 776 w sprawie szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych.

<https://www.kpir.pl/index.php/szkody/lowieckie/171-szacowanie-szkod-lowieckich-na-nowych-zasadach>,

<https://szkody-lowieckie.pl/>

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

strona główna

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040

Wyobraźmy sobie polską wieś — wieś w której mieszkamy, wieś którą odwiedzamy, wieś którą mijamy - za 20 lat. Co widzimy? Czy nasze wyobrażenia tworzą w głowach obraz, który pozwala nam na stwierdzenie bez cienia wątpliwości: „chcę tu mieszkać, chcę tu żyć”?

Myśl ta rodzi kolejne pytania, skupiające się w jednym kluczowym: jakie warunki muszą zostać spełnione, aby ludzie chcieli na wsiach zostawać, wiodąc tam satysfakcjonujące, szczęśliwe życie?

Na te i inne pytania poszukiwali odpowiedzi uczestnicy warsztatów na temat długofalowej wizji rozwoju obszarów wiejskich.

W drugiej połowie 2020 r. Komisja Europejska rozpoczęła konsultacje społeczne dotyczące długofalowej wizji rozwoju obszarów wiejskich UE do roku 2040. Swoje plany KE zamierza opublikować w połowie 2021 r. W celu stworzenia wizji niezbędne było przyjrzenie się, jak żyją mieszkańcy obszarów wiejskich w Europie, w tym w Polsce.

Jednostka centralna Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW) włączyła się w tworzenie wspólnej europejskiej wizji, organi-

zując badanie dotyczące przyszłości polskich obszarów wiejskich. Głównym jego celem było wypracowanie idei, wniosków i pomysłów dotyczących długofalowej wizji rozwoju obszarów wiejskich. Badanie pozwoliło zgromadzić opinie i poglądy mieszkańców obszarów wiejskich w takich kwestiach jak: obecne potrzeby mieszkańców, czynniki wpływające na zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich, perspektywy rozwojowe.

Wizję rozwoju dla obszarów wiejskich tworzono w kontekście czterech kluczowych czynników zmiany (trendów globalnych), czyli:

- zmiany klimatyczne i środowiskowe,
- zmiany demograficzne (w tym urbanizacja),
- zmiany cyfrowe i technologiczne,
- globalizacja i lokalność (a w tym krótkie łańcuchy dostaw).

Projekt był realizowany w listopadzie i grudniu 2020 roku i przybrał postać kilkietapowego procesu:

- 1) Etap wstępny - analiza pozwalająca przygotować materiały dla uczestników warsztatów online (minigrup focusowych) oraz uwspólnić ich wiedzę.
- 2) Etap kluczowy - minigrupy focusowe - warsztaty, w których uczestniczyli lokalni liderzy, aktywiści, rolnicy i działacze lokalnych grup działania (LGD).
- 3) Etap końcowy - obiektywna analiza materiałów wypracowanych przez uczestników warsztatów, dokonana przez specjalistów w swoich dziedzinach.

strona główna

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

W drugiej połowie 2020 r. Komisja Europejska rozpoczęła konsultacje społeczne dotyczące długofalowej wizji rozwoju obszarów wiejskich UE do roku 2040.

W ramach 10 warsztatów online w sumie spotkało się 36 osób: lokalni liderzy, aktywiści czy działacze lokalnych grup działania (LGD). Uczestnicy warsztatów reprezentowali ponad 26 różnych obszarów wiejskich. Na warsztaty i rozmowy o wizji rozwoju obszarów wiejskich poświęcono ponad 20 godzin.

W wyniku przeprowadzonych konsultacji społecznych, powstał raport opowiadający o polskiej wizji rozwoju obszarów wiejskich. Warto tu zaznaczyć, że uczestnicy warsztatów wielokrotnie zwracali uwagę na fakt, że kształt przyszłości w dużym stopniu zależy od ścieżek, które wybierzemy dziś. Scenariusze na 2040 rok mogą być więc różne, tym bardziej, że po drodze mogą nastąpić zdarzenia i zjawiska losowe, których przy projektowa-

niu nie brano pod uwagę. Jednym z takich czynników jest pandemia koronawirusa, pokazująca, że nawet najlepiej zaplanowana strategia, musi ugiąć się przed bezlitosną rzeczywistością.

Najważniejsze wnioski to między innymi:

- Duża niepewność związana z planami w odległej przyszłości. Pandemia pokazała mieszkańcom obszarów wiejskich, że nawet najlepszy plan, może nie oprzeć się czynnikom zewnętrznym.
- Konieczność reformy polskiego rolnictwa w kierunku regeneratywnym i ekologicznym. Niezbędne jest stworzenie warunków i logistyki, która wspierać będzie krótkie łańcuchy dostaw.
- Ważnym potencjałem Polski, jako członka UE, jest natura i środowisko. Brak nam dziś jednak spójnej strategii środowiskowej, a przez to i edukacji opierającej się na najnowszej wiedzy.
- Kluczowa dla wielu obszarów wiejskich jest działalność lokalnych grup działania. Należy szukać nowych form wsparcia i finansowania właśnie dla LGD.

Na podstawie tego i we współpracy z innymi krajami uczestniczącymi w pracach nad projektem, Komisja Europejska 30 czerwca 2021 roku opublikowała dokument pod tytułem: Długofalowa wizja obszarów wiejskich do 2040 roku, który służyć ma za budulec przyszłości pod znakiem **silnych, połączonych, odpornych i prosperujących obszarów wiejskich**.

Obszary wiejskie obejmują 45% terytorium Unii Europejskiej i zamieszkuje je 96 milionów ludzi. Oferują one mieszkańcom

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

strona główna

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

Jednostka centralna Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW) włączyła się w tworzenie wspólnej europejskiej wizji, organizując badanie dotyczące przyszłości polskich obszarów wiejskich.

wsi i całemu społeczeństwu szereg możliwości społecznych i gospodarczych m.in. dzięki wyjątkowej jakości życia. Obszary wiejskie mają również do odegrania szczególną rolę w transformacji Europy w kontynent neutralny dla klimatu. Dlatego tak ważne było stworzenie spójnej ich wizji rozwoju.

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego na temat długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich UE dostępny jest na stronie KSOW, pod adresem: http://ksow.pl/files/user_upload/dokumenty/Komunikat_KE_wizja_obszarow_wiejskich.pdf

Na tej samej stronie znajdziemy także polski raport podsumowujący, wraz z jego krótkim omówieniem: <http://ksow.pl/aktualnosc/raport>

Opracowano w dziale KSOW, CDR Oddział w Warszawie

Polski cydr

Po wprowadzeniu w 2014 r. przez Federację Rosyjską embargo na artykuły rolne pochodzące z UE, polscy sadownicy zaczęli rozglądać się za nowymi rynkami zbytu i zagospodarowaniem nadwyżek produkcyjnych jabłek. Swoją uwagę skierowali w stronę cydru, czyli napoju alkoholowego wyrabianego z soku jabłkowego.

Zanim przystąpimy do analizy pozycji rynkowej cydru, powinniśmy przytoczyć jego prawną definicję, jest to o tyle ważne, aby mieć świadomość, o jakim napoju będzie mowa. W sklepach na półkach często możemy znaleźć napoje piwne z dodatkiem soku jabłkowego często mylone i traktowane jako cydr. „Napój piwny o smaku jabłkowym” to nie jest cydr. Według Ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrotie tymi wyrobami i organizacji rynku wina cydr to napój o zawartości alkoholu od 1,2% do 8,5% powstały na skutek fermentacji całych lub rozdrobnionych jabłek, moszczu jabłkowego, soku jabłkowego lub zagęszczonego soku jabłkowego.

Gdybyśmy mieli ulokować cydr na wykresie struktury sprzedaży krajowego rynku alkoholi, to jedynie w 2014 i 2015r. moglibyśmy zaobserwować niewielką linię wyznaczającą miejsce tego napoju w całościowej strukturze.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

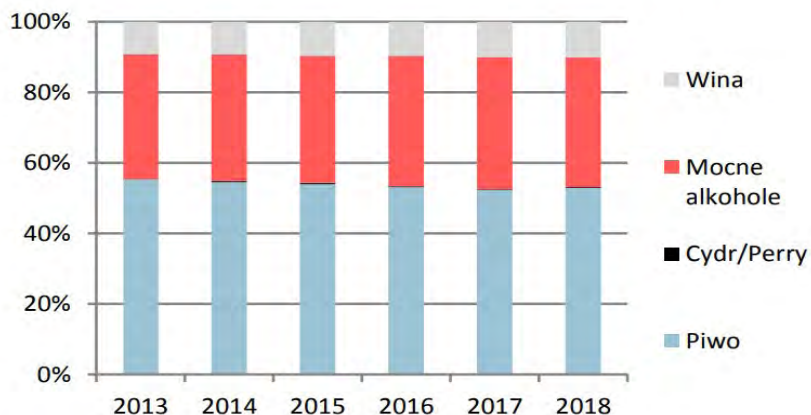

strona główna

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

Struktura wartości sprzedaży krajowego rynku alkoholi

Źródło: Santander Bank Polska, Euromonitor

Z udostępnianych danych wynika, iż w Polsce po dobrych dla cydrowników latach 2014- 2015 rozwój rynku cydrów zatrzymał się i nastąpił znaczny spadek wartości sprzedaży. W 2018r. sprzedaż cydru oszacowano na 119 mln zł, czyli na poziomie niższym o 13% w relacji rocznej oraz niższym o 5% niż w roku 2014. Załamaniem rynku można nazwać rok 2020 r., w którym wartość sprzedaży wyniosła 49,4 mln zł (0,13% rynku alkoholi) i była o 21% niższa niż w roku 2019.

Ostatni dzwonek na ratowanie cydru

Producenci cydru od lat powtarzają jak mantrę trzy przyczyny wpływające na odwrócenie się konsumentów od produkowanego przez nich napoju – akcyza, banderole i zakaz reklamy. W 2021r. podatek akcyzowy na cydr (oraz perry) do 5% objęto-

ści alkoholu objęty jest stawką w wysokości 97 zł od 1 hektolitra gotowego wyrobu, natomiast cydru o zwiększonej ilości alkoholu (np. cydru lodowe) obłożone są stawką podatku akcyzowego w wysokości 174zł od 1 hektolitra gotowego wyrobu. Niestety ministerstwo finansów nie wprowadziło obniżonej stawki akcyzy, co w całościowym ujęciu mogłoby doprowadzić do obniżenia ceny gotowego produktu o około 10%. Warto w tym miejscu wspomnieć, iż stawkę 0% podatku akcyzowego, jako podstawową, wprowadziły takie kraje jak m.in. Bułgaria, Cypr, Chorwacja, Estonia, Niemcy, Włochy, Słowenia, Słowacja czy Rumunia.

Reklama dźwignią handlu

Brzmi znane wśród przedsiębiorców powiedzenie, jednak zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, możliwość reklamy dotyczy wyłącznie piwa – reklamowanie cydru jest zakazane. To kolejna, o ile nie największa, bolączka branży. Dlaczego tak się dzieje? Ponieważ cydru, pomimo tego, że zawartość alkoholu mają zbliżoną do piwa, według prawa są winami, a tych zgodnie z przepisami reklamować nie można. Na nieszczęście polskich cydrowników cała sytuacja wykorzystywana jest przez duże koncerny browarnicze, reklamujące różnego rodzaju piwa smakowe, radlery czy piwa z dodatkiem soków. W tak dużym natłoku informacyjnym, klient nie jest w stanie odróżnić i wskazać różnic między cydrem, perry a piwem z dodatkiem soku. Doskonałym przykładem jest popularny w Polsce napój piwny z dodatkiem soku jabłkowego sprzedawany przez jednego z największych

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR NR 5/2021

strona główna

■ Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040

■ Polski cydr

■ Uprawa roślin energetycznych w Polsce

■ Mała retencja – zatrzymać wodę

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

producentów piwa. W Anglii ten produkt możemy spotkać jako cydr jabłkowy, w Polsce jest to napój piwny składający się z piwa, cukrów oraz soku jabłkowego z koncentratu (1,6%).

Banderolowanie

Na producentów cydru został nałożony obowiązek naklejania banderoli na swoje produkty, co – biorąc pod uwagę małą skalę produkcji – jest kosztowne. Nieekonomiczny wydaje się zatem zakup maszyn, które wykonują tę czynność, więc gotowe produkty są oznaczane znakami akcyzy przez pracowników, a to wiąże się z dodatkowymi kosztami. Według Macieja Cypriana Flisa z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego obowiązek banderolowania może wywoływać u konsumentów skojarzenia z alkoholami o wyższym stężeniu alkoholu jak wina czy wódki. Może to powodować naturalne odsunięcie się klientów szukających produktów z niższą jego zawartością. Trudno zgodzić się z argumentacją, iż niemożliwe jest zniesienie konieczności naklejania banderoli ze względu na ich funkcję fiskalną oraz legalizacyjną, bo można odwrócić pytanie – a co z piwem? Dla osób niewtajemniczonych piwo o zawartości alkoholu 10% - 13% (np. portery) nie muszą posiadać znaków akcyzowych. Cydr w Polsce, mimo iż posiada duży potencjał rozwojowy, nie zdołał przebić się do codziennego życia Polaków. Wspomniane w tekście bariery zahamowały rozwój sektora, któremu eksperci w 2014 roku wieszczyli ogromny sukces, przewidując w ciągu dziesięciu lat wzrost wartości sprzedaży do 1 mld. rocznie.

Michał Wnęć, CDR Oddział w Krakowie

Uprawa roślin energetycznych w Polsce

We współczesnej energetyce coraz więcej uwagi kieruje się na ograniczenie pozyskiwania energii ze źródeł konwencjonalnych i szukanie rozwiązań, które są bardziej ekologiczne i przyjazne dla środowiska. Odpowiedzią na to staje się zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych. Jednym ze źródeł energii odnawialnej jest biomasa, która pochodzić może m.in. z upraw roślin energetycznych.

Rośliny energetyczne to takie, które uprawiane są na gruntach rolnych w celu przekształcenia na biopaliwa i biokomponenty, energię ciepłą lub elektryczną. Gatunki roślin przydatne do celów energetycznych powinny charakteryzować się wysoką produktywnością biomasy czyli korzystnym bilansem energetycznym (różnicą pomiędzy energią zawartą w biomasie a energią potrzebną do jej wytworzenia).

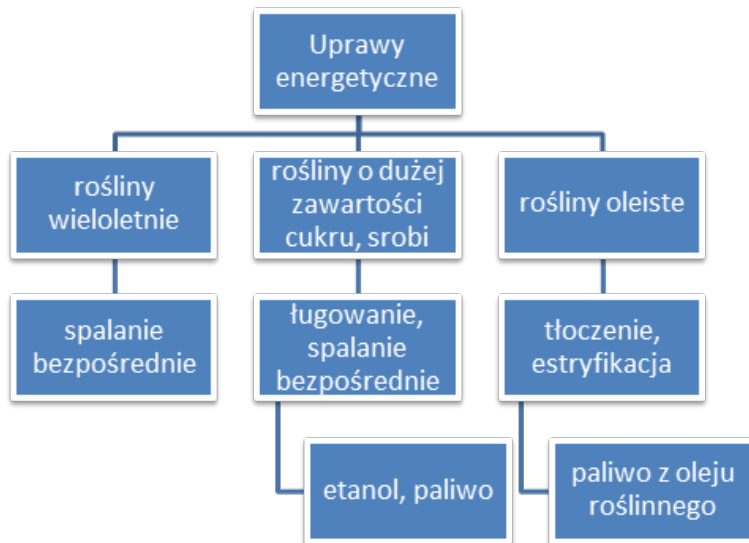
Do roślin energetycznych uprawianych w warunkach klimatycznych w Polsce zalicza się:

- jednoroczne rośliny (np. rzepak, rzepik, żyto, kukurydza, len włóknisty);
- buraki cukrowe;
- soja;
- rośliny wieloletnie (np. róża bezkolcowa, ślazier pensylwański, miskant, topinambur, rdest sachaliński, mozga trzci-

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

Możliwości wykorzystania surowców roślinnych na cele energetyczne.

Źródło: Czeczko R., Uprawy wybranych roślin energetycznych, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, 2012.

nowata, perz wydłużony, spartina preriowa, palczatka Gerarda, proso różgowate);

- zagajniki drzew leśnych o krótkim okresie rotacji (np. wierzba energetyczna, topola).

Uprawa roślin energetycznych

Miskant olbrzymi - to wieloletnia roślina o dużym rocznym przyroście, pochodząca z Azji centralnej i południowo-wschodniej. Roślina ta tworzy duże, malownicze kępy, z których wyrasta po kilkadziesiąt łodyg trzcinowych osiągających 2,5 do 3,5 m wysokości. W warunkach naturalnych osiąga nawet 6 m. Początkowo uprawiany był jako roślina ozdobna. Posiada niewielkie

wymagania glebowe, preferuje jednak gleby żyzne, piaszczysto-gliniaste o pH w zakresie 5,5 – 7,5, stanowiska słoneczne, zaciszne i osłonięte. Uregulowane stosunki wodne wpływają na szybki wzrost, zatem należy unikać miejsc zbyt suchych lub podmokłych. Miskant olbrzymi jest odporny na niskie temperatury (do -20 °C). Z jednego hektara można uzyskać nawet 30 ton suchej masy, a wartość energetyczna wynosi około 19 MJ/kg. Biomasa miskanta ma szerokie zastosowanie, może posłużyć jako źródło energii (jako zamiennik węgla brunatnego, a także jako surowiec do produkcji gazu opałowego czy etanolu), jest to również surowiec do produkcji materiałów budowlanych, papieru i biodegradowalnych opakowań. Ogromna zaletą takich upraw jest również korzystny wpływ na glebę skażoną zanieczyszczeniami przemysłowymi. Miskant olbrzymi chroni podłoże przed wymywaniem składników pokarmowych i związków próchnicznych oraz rekultywuje glebę).

Proso różgowate, wieloletnia trawa o sztywnych, wyprostowanych pędach, która pochodzi z Ameryki Północnej. Tworzy zwarte, gęste kępy o wysokości 0,8 m w czasie kwitnienia. Nie rozrasta się szeroko, ponieważ podziemne kłącza są bardzo krótkie. Dorasta do

strona główna

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

1,1 m wysokości, z kwiatostanem dorasta do 1,5 m. Kwiatostany w okresie od lipca do września są w kolorze czerwonym, pozostają dekoracyjne aż do zimy, co wpływa na ich dekoracyjne zastosowanie. Wymaga gleby dość żyznej, przepuszczalnej, najlepiej w miejscu słonecznym i osłoniętym. Proso jest odporne na choroby i szkodniki oraz wystarczająco mrozoodporne, ale zaleca się na zimę okrywać świeżo posadzone rośliny, szczególnie te sadzone jesienią;

Wierzba wiciowa jest jedną z najczęściej uprawianych roślin energetycznych. To roślina krzewiasta. Materiałem sadzeniowym są zrzesy długości 25 cm i średnicy powyżej 7 mm. Z jednej takiej sadzonki wyrastają w ciągu jednego roku 2-3 pędy. Ścina się je w zimie, a następnego roku powstaje około 40 do 60 łodyg, jednak nie wszystkie przeżywają w następnych latach. Z jednego hektara uprawy można pozyskać w ciągu roku 10 do 15 ton suchej masy. Plantacje prowadzi się w cyklu jedno, dwu lub trzyletnim, a zbioru dokonuje się od połowy listopada do końca marca. Dla uprawy nie jest istotny typ gleby, ale jej dobre uwodnienie. Drewno z plantacji wierzby wiciowej wykorzystywane jest najczęściej do celów energetycznych. Ponadto może ono być stosowane do rekultywacji gruntów oraz oczyszczania ścieków;

Ślazier pensylwański to gatunek roślin z rodziny ślazierowatych. Pochodzi z Ameryki Południowej, a rodzaj *Sida* wywodzi się z subtropikalnych stref kuli ziemskiej. Rośnie on w kępach o silnym systemie korzeniowym, dzięki któremu jest wytrzymały na okresowe susze. Wyrasta z nich od kilku do kilkunastu łodyg o średnicy od 5 do 35 mm, ich wysokość sięga ponad 3,5 m. Plantacje ślazierca, podobnie jak miskanta olbrzymiego, mogą być eksploatowane przez okres 15 do 20 lat. W plantacjach stosowane są głównie sadzonki korzeniowe, rzadziej nasiona.

Do wzrostu obojętnego lub lekko kwaśnego odczynu gleby o klasie nie niższej niż III. Ważne jest również, aby pole było odchwaszczone;

Topola jest najszybciej rosnącym drzewem w naszych warunkach klimatycznych. Osiąga wysokość 20-40 m budując prosty pień i konary. Posiada zbliżone znaczenie użytkowe oraz środowiskowe jak wierzba. Najwyższe plony biomasy uzyskuje w warunkach zbliżonych do tych, które występują

strona główna

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

w dolinach rzek. Biomasa pozyskiwana jest w cyklu 4 letnim lub 6 letnim, a jej roczna wydajność wynosi około 6-12 ton suchej masy z hektara.

Mozga trzcinowata jest wysokowydajną trawą. Dorasta do 3 m wysokości i daje plon do 12 ton suchej masy/ha. Założenie plantacji wymaga niewielkich kosztów, a zbiór odbywa się przy pomocy tradycyjnych maszyn rolniczych. Mozga trzcinowata, podobnie jak inne rodzime gatunki traw, może stanowić źródło biomasy na cele energetyczne, na obszarach objętych ochroną, gdzie zabroniona jest uprawa gatunków obcych.

Perz wydłużony to nowa trawa energetyczna przydatna do bezpośredniego spalania, jak i wykorzystania masy zielonej do produkcji biogazu. Perz ma niewielkie wymagania glebowe oraz małe potrzeby wodne, toleruje w uprawie gleby skażone i zasolone. Zaletą odmiany jest niewielki koszt założenia plantacji w porównaniu z innymi roślinami energetycznymi, wysoki plon suchej biomasy 12-15 ton z ha (plonowanie począwszy od drugiego roku uprawy), o wysokiej wartości energetycznej (17–18 MJ/kg). Plantacja może być użytkowana przez 8 do 10 lat, a po okresie produkcyjnym następuje prosta jej likwidacja.

Do wytworzenia estrów w 2019 r. wytwórcy zużyli około 869,4 tys. ton oleju rzepakowego. Zakładając, że około 40% masy nasion rzepaku stanowił olej, do produkcji estrów trzeba było prze-

znaczyć około 2,17 mln ton rzepaku. Uwzględniając przeciętny plon rzepaku ozimego w 2019 r. wynoszący 2,73 t/ha można przyjąć, że pod uprawę rzepaku na cele biopaliwowe przeznaczone było około 796 tys.

ha. Podstawowym surowcem do produkcji bioetanolu w 2019 r. była kukurydza (ponad 70% bioetanolu), której w postaci ziarna bezpośrednio wykorzystano około 512 tys. ton, a w postaci przetworzonej na alkohol około 9 tys. ton. Łączne wykorzystanie kukurydzy szacuje się na około 521 tys. ton. Uwzględniając średni plon kukurydzy na poziomie około 5,62 t/ha ocenia się, że uprawa tej rośliny na cele biopaliwowe wyniosła niecałe 93 tys. ha. W przypadku upraw takich jak rzepak i zboża, służących do wytwarzania biokomponentów stosowanych w paliwach transportowych, powstające produkty uboczne są wykorzystane do produkcji pasz dla zwierząt. W ten sposób rozwój sektora biopaliw ciekłych w Polsce zwiększa możliwości pozyskania cennych komponentów białkowych w postaci śruty rzepakowej lub suszonego wywaru gorzelnianego zbożowego (ang. Dried Distillers Grains with Solubles – DDGS). Do produkcji biogazu rolniczego głównie wykorzystano produkty uboczne i odpadowe z produkcji rolnej i przemysłu rolno-spożywczego (łącznie stanowiły około 88% masy wszystkich substratów), które nie zwiększają

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

zapotrzebowania na grunty rolne. Wśród surowców, które miały wpływ na powierzchnię gruntów rolnych wykorzystywanych do celów energetycznych były: kiszonka z kukurydzy, kiszonka z traw, zielonka oraz zboża. Według danych KOWR surowce te zostały wykorzystane w następujących ilościach:

- kiszonka z kukurydzy – 420,7 tys. ton,
- kiszonka zbóż – 22,3 tys. ton,
- zielonka – 33,1 tys. ton,
- zboża – 7,3 tys. ton.

Łącznie powierzchnia, z której mogły być pozyskane te surowce do produkcji biogazu rolniczego została oszacowana na 15,2 tys. ha. Część gruntów przeznaczana jest pod uprawy wieloletnie, takie jak zagajniki o krótkiej rotacji (brzoza, wierzba i topola), które potencjalnie mogą być wykorzystane jako surowiec energetyczny, w roku 2019 obejmowały pow. 19 tys. ha. Dominujący udział w wykorzystaniu gruntów rolnych na cele energetyczne miały uprawy rzepaku i kukurydzy przeznaczone do produkcji biokomponentów estrów i bioetanolu. Utrzymujący się popyt na biokomponenty przy niewielkim wzroście zbiorów rzepaku (około 2,37 mln w 2019 r. w porównaniu do 2,2 mln ton w 2018 r.) spowodował konieczność uzupełnienia części krajowego zapotrzebowania na surowce rolnicze importem.

Na podstawie prognoz zużycia energii odnawialnych w przyszłości można przewidywać, że zainteresowanie uprawami roślin energetycznych wzrośnie, a uprawa ich stanie się dodatkowym źródłem dochodu dla wielu osób. Perspektywy otwierają

się przed rolnikami, których nieopłacalność tradycyjnych upraw zmusi do poszukiwania nowego źródła dochodu. Plantacje „energetyczne” pozwolą także zagospodarować wzrastającą powierzchnię obszarów wyłączonych z tradycyjnej produkcji rolniczej oraz gruntów marginalnych. Takie uprawy niosą za sobą wiele korzyści, między innymi zysk ekologiczny przez zastąpienie węgla roślinami energetycznymi, co skutkuje zmniejszeniem emisji CO₂ oraz SO₂ do atmosfery. Istotną zaletą upraw roślin energetycznych są też ich właściwości rekultywacyjne, zdolność pochłaniania zanieczyszczeń metali ciężkich z gleby oraz możliwość nawadniania ich ściekami. Rośliny energetyczne służą również do ochrony terenów narażonych na erozję. Uprawy roślin energetycznych na gruntach wyłączonych spod użytkowania rolniczego na okres wielu lat, ze względu na zanieczyszczenie, są w stanie w ciągu 15-20 lat, oczyścić grunt z zanieczyszczeń.

Andżelika Wdowicz, CDR Oddział w Krakowie

Opracowano na podstawie:

Ginalski Z., Uprawa wybranych roślin energetycznych, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu.

Czeczko R., Uprawy wybranych roślin energetycznych, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, 2012.

Informacja w sprawie promowania wykorzystania biomasy pochodzenia rolniczego dla celów energetycznych oraz zmian powierzchni gruntów wykorzystywanych pod uprawy energetyczne w roku 2019, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Wiadomości OZE, Uprawy energetyczne w Polsce, <https://swiatoze.pl/uprawy-energetyczne-polsce/>, 2017.

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

Mała retencja – zatrzymać wodę

W Polsce w porównaniu z innymi krajami europejskimi zasoby wodne są bardzo niewielkie i zależą w głównej mierze od ilości opadów. Potencjał wodny stanowią jeziora i zbiorniki wodne, rzeki i mniejsze ciekі oraz wody podziemne.

Zbiornik retencyjny na rzece Supraśl (woj. podlaskie).

W 2018 r. w Polsce było 4195 sztucznych zbiorników retencyjnych. Planowane i częściowo zrealizowane działania polegające na tworzeniu dużych obszarowo zbiorników retencyjnych stanowiły nie do końca efektywne metody zatrzymywania wody. Wymagały znacznych środków finansowych oraz nie zawsze mogły być zasilane odpowiednimi wydajnymi ciekami wodnymi. Stosunkowo niewielka ich pojemność ok. 4 mld m³ jest w stanie

gromadzić jedynie 6% odpływających wód z terytorium kraju.

Zmieniający się klimat powodował i powoduje w coraz większym stopniu niedostateczną ilość opadów i postępującymi coraz częściej na terenie znacznej powierzchni kraju, zwłaszcza na obszarach intensywnej roślinnej produkcji rolnej, wydłużającymi się okresami suszy. Brak naturalnych zbiorników wodnych i większych cieków, wymaga prowadzenia racjonalnej gospodarki wodnej na tych terenach.

W ostatnim czasie rozpoczęto realizację działań zmierzających do propagowania zatrzymywania wody szczególnie na terenach rolniczych w mniejszych zbiornikach, rekultywacja tzw. oczek wodnych, propagowanie wszelkich metod agrotechnicznych i tzw. bioretencyjnych pozwalających wykorzystać możliwie jak największą ilość opadów. Utworzone w 2018 roku **Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie** wprowadza program „Stop suszy”, promując działania związane ze zwiększaniem retencji na obszarach wsi, w mieście, w lasach, na polach nieużytkach.

Mała retencja, pozwala zatrzymać wodę lub spowolnić jej odpływ z terenów głównie użytkowanych rolniczo. Różnorodne działania często generujące niewielkie koszty, dają korzyści zarówno dla prowadzonych upraw, jak i dla środowiska przyrodniczego – tworzenie bioróżnorodności roślinnej, ochrona terenów podmokłych, nasadzenia pasów zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych.

Oto kilka rozwiązań możliwych do wdrażania w ramach małej retencji:

strona główna

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

Oczka wodne – tworzenie małych zbiorników wodnych, oczek i stawów pozwala w znacznie tańszy sposób i łatwiej gromadzić wodę z niewielkich cieków, opadową oraz źródeł podziemnych w dowolnym miejscu, nawet na nieużytkowanych terenach. Zbiorniki te stanowią mogą rezerwuuar dla nawadniania upraw bez korzystania z drogiej wody pitnej.

Oczka wodne to nie tylko retencyjne narzędzie, ale również ubogacenie krajobrazu (Kopna Góra, woj. podlaskie).

Retencja korytowa – woda w ciekach wodnych, zwłaszcza w rowach i kanałach melioracyjnych, zazwyczaj bardzo szybko migruje do głównych rzek i zbiorników nie nawadniając terenów przez które przepływa. Tworzenie systemu spiętrzeń i zastawek sprawia, że pozostaje ona w terenie przez dłuższy czas zasilając skutecznie i podnosząc poziom wód gruntowych. Przy takich ciekach wśród terenów rolniczych można tworzyć strefy buforowe, których roślinność oczyszcza spływająca z pól wodę z nadmiaru składników nawozowych.

Bioretencja – jest to zakładanie zarówno przy uprawach, jak i na terenach nieużytkowanych, pasów lub enklaw roślinności zatrzymującej oraz filtrującej wodę. Wykorzystuje się do tego celu roślinność nie wymagającą nawadniania w czasie suszy (np. tzw. kwietne łąki zakładane w miejscu wymagających podlewania trawników). Przykład bioretencji mogą również stanowić coraz częściej zakładane „Deszczowe ogrody” wykorzystujące wodę opadową do uprawy drzew i warzyw.

System nawadniania precyzyjnego – w celu zaopatrywania upraw w wodę, szczególnie do osiągnięcia zadowalających plonów można wykorzystywać precyzyjny system nawadniania uzależniony od potrzeb wodnych roślin. Odpowiednie narzędzia określające uwilgotnienie gleby sterują dawkowaniem wody na plantacji w sytuacji występowania zagrożenia tzw. suszą fizjologiczną.

Zielone oazy w miastach – optymalne wykorzystanie wody do uprawy roślinności to nie tylko wieś i rolnicze tereny. Także w miastach pojawiają się rozwiązania takie jak „deszczowe ogrody” czy „kwietne łąki”, gdzie korzysta się z zaopatrzenia roślinności w wodę opadową. Tereny te stanowią zarówno oazy korzystne dla życia społeczeństwa miejskiego, jak i prorotencyjne elementy magazynowania wody w infrastrukturze urbanistycznej.

Środki pomocowe dla realizacji działań w zakresie Małej retencji

Największe środki pomocowe uruchomiły: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Planuje się w ra-

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

strona główna

- Długofalowa wizja rozwoju obszarów wiejskich – perspektywa 2040
- Polski cydr
- Uprawa roślin energetycznych w Polsce
- Mała retencja – zatrzymać wodę

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 5/2021

mach programu „Moja woda” dofinansowywać powstawanie przydomowych oczek wodnych i instalacji przechwytyjących deszczówkę. Co prawda są to kwoty niezbyt pokaźne, bo do 5 tys. zł., ale mogą trafić do większej ilości beneficjentów. Również dla aglomeracji miejskich planowane są środki mające pomóc w działaniach zagospodarowujących coraz większe ilości wód opadowych.

Program dopłat do nawodnień dla gospodarstw rolnych realizowany jest przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, są to środki przeznaczone dla rolników. Dzięki niemu właściciele gospodarstw mogą sfinansować m.in. budowę studni i zbiorników oraz zakup maszyn i urządzeń do poboru, magazynowania, uzdatniania, odzyskiwania lub rozprowadzania wody, instalacji nawadniających i systemów do sterowania nawadnianiem.

Program kształtowania zasobów wodnych na terenach rolniczych jest realizowany jest także przez Wody Polskie. Dotyczy to działania instalowania w tzw. rowach i kanałach melioracyjnych zastawek spiętrzających i zatrzymujących określoną ilość wody.

W ostatnich latach w sposób znaczący zmienia się struktura opadów w Polsce. Wydłużają się okresy suszowe a jednocześnie przybywa w sezonie wiosenno-letnim intensywnych opadów nawalnych. Ciągłe jeszcze braki w infrastrukturze zbiorników i cieków wodnych powoduje odpływ znaczącej ilości wody z terenów rolniczych i zurbanizowanych. W 2020 roku wskaźnik retencji, czyli zatrzymania wody wzrósł do 7%, to zamierzenia osiągnięcia tego wskaźnika na poziomie 15% pozostają nadal

w trakcie planów i stopniowej realizacji uzależnionej czynnikiem ekonomicznym oraz świadomości Polaków do gromadzenia wody opadowej nawet w zbiornikach o niewielkiej pojemności.

Leszek Ciemniak, CDR Oddział w Radomiu

Opracowano na podstawie:

Materiały Państwowego Gospodarstwa Wodnego WODY POLSKIE, Na czym polega mała retencja?, Retencja zamiast betonozy. Rozwiązania dla problemu miejskich podtopień.

Materiały Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Program priorytetowy Moja Woda, Programy wspomagające małą retencję.

Fotografie własne.

Elektroniczny biuletyn informacyjny wydawany przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie

Rada Programowa pod kierunkiem Katarzyny Boczek
w składzie: Adrianna Bolewicz-Tatka,

Elżbieta Dziasek, Iwona Kajdan-Zysnarska, Mateusz Sękowski,
Monika Miziołek, Iwona Obojska-Chomiczewska, Dariusz Pomykała.

Opracowany przez Zespół Redakcyjny w składzie: Adrianna Bolewicz-Tatka,
Agnieszka Leitgeber-Graczyk, Justyna Stawna, Alicja Zygmantowska.

Projekt graficzny: Alicja Zygmantowska

Adres Redakcji: Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu,
ul. Winogrody 63, 61-659 Poznań, e-mail: redakcja.horyzontcdr@cdr.gov.pl

Dystrybucja elektroniczna: CDR O/Poznań, e-mail: horyzontcdr@cdr.gov.pl

Wersja internetowa: <http://www.cdr.gov.pl>

Zdjęcia: archiwum CDR, Adobe Stock

Redakcja wyraża zgodę na kopiowanie, reprodukcje i rozpowszechnianie w celach niekomercyjnych, w całości lub w części materiałów tekstowych. Podmiot korzystający z materiałów tekstowych opublikowanych na stronach biuletynu zobowiązany jest do zamieszczenia informacji o ich pochodzeniu. Zabronione jest kopiowanie, reprodukcje i rozpowszechnianie materiałów graficznych tj. zdjęć, ilustracji, rycin, itp.

